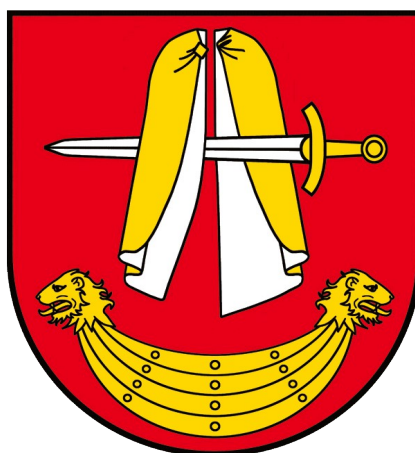

**Załącznik do Uchwały Nr III/17/15
Rady Gminy Poświętne
z dnia 30.01.2015 r**

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY POŚWIĘTNE NA LATA 2014-2017

opracowanie mgr Joanna Sanik

Poświętne, maj 2014

Spis treści

I Wstęp.....	3
II Charakterystyka środowiska gminy Poświętne.....	10
2.1 Położenie administracyjne i fizyczno - geograficzne.....	10
2.2. Klimat	14
2.3 Rzeźba terenu.....	14
2.4 Budowa geologiczna.....	15
2.5 Surowce mineralne	15
2.6 Gleby.....	16
2.7 Wody powierzchniowe.....	20
2.8 Wody podziemne	22
2.9 Powietrze atmosferyczne.....	26
2.10 Hałas.....	28
2.11 PEM.....	31
2.12 Odpady.....	32
2.13 Obszary cenne przyrodniczo.....	34
III Analiza SWOT.....	36
IV Cele i kierunki działań ekologicznych	38
V Instrumenty realizacji Programu.....	42
5.1. Prawne instrumenty realizacji programu.....	42
5.2. Instrumenty oddziaływania społecznego.....	43
5.3 Instrumenty ekonomiczne.....	44
5.4. Źródła finansowania zadań.....	45
VI. Wskaźniki monitorowania	53

I Wstęp

Podstawą opracowania niniejszego dokumentu jest art. 17 ust.1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z dn. 20.06.2001 z późn. zm., tekst jednolity z roku 2008 Dz. U. Nr 25, poz. 150). Rada Gminy, w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, sporządza i aktualizuje co 4 lata, gminny program ochrony środowiska, uwzględniając wymagania, o których mowa w art. 14. ustawy Prawo ochrony środowiska. Programy ochrony środowiska podlegają zatwierdzeniu w drodze uchwały przez Radę Gminy. Z wykonania programu sporządzane są co 2 lata raporty, które przedstawia się Radzie Gminy. Niniejszy dokument jest aktualizacją Programu Ochrony Środowiska przyjętego w 2008 roku.

Cele polityki ekologicznej GMINY, których osiągnięcie zakłada „Programu ochrony środowiska dla Gminy Poświętne na lata 2014-2017 ” są zgodne z celami przyjętymi na szczeblu państwowym (uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 maja 2009 r. w sprawie przyjęcia dokumentu „Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009 - 2012 z perspektywą do roku 2016”), wojewódzkim („Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Podlaskiego na lata 2011-2015”) oraz powiatowym („Program ochrony środowiska dla Powiatu hajnowskiego 2012-2015 z perspektywą do roku 2019”)

Polityka ekologiczna państwa w latach 2009 - 2012 z perspektywą do roku 2016 (PEP)

Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009 - 2012 z perspektywą do roku 2016

to dokument strategiczny, który przez określenie celów i priorytetów ekologicznych wskazuje kierunek działań koniecznych dla zapewnienia właściwej ochrony środowisku naturalnemu. Według PEP najważniejsze działania priorytetowe na najbliższe lata, to m.in.:

- uporządkowanie gospodarki odpadami w tym zamknięcie składowisk odpadów nie spełniających wymogów UE,
- wprowadzenie w życie tzw. zielonych zamówień,
- wzmocnienie kadry inspekcji ochrony środowiska, która usprawni ochronę środowiska i pozwoli na kontrolę przestrzegania prawa,
- wspieranie platform technologicznych i eko innowacyjności w ochronie środowiska,
- przywrócenie podstawowej roli miejscowym planom zagospodarowania przestrzennego jako podstawy lokalizacji inwestycji,
- opracowanie krajowej strategii ochrony gleb,

- ochrona atmosfery (w tym realizacja założeń dyrektywy unijnej CAFE, dotyczącej ograniczenia emisji pyłów),
- ochrona wód (w tym redukcja o 75% ładunku azotu i fosforu w oczyszczanych ściekach komunalnych),
- modernizacja systemu energetycznego,
- ochrona przed hałasem (w tym sporządzanie map akustycznych dla wszystkich miast powyżej 100 tysięcy mieszkańców i opracowania programów ochrony środowiska przed hałasem),
- działania związane z nadzorem nad chemikaliami dopuszczonymi na rynek.

W zakresie ochrony powietrza zadania wynikające z PEP skoncentrowane będą na osiągnięciu dalszej redukcji emisji SO₂, Nox i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii, modernizacji systemów energetycznych oraz w dalszym ciągu opracowywanie i wdrażanie przez właściwych marszałków województw Programów naprawczych w strefach, w których notuje się przekroczenia standardów dla pyłu drobnego PM₁₀ i PM_{2,5} zawartych w Dyrektywie CAFE, poprzez eliminację niskich źródeł emisji oraz zmniejszenia emisji pyłu ze środków transportu.

Dla dziedziny ochrony zasobów naturalnych PEP formułuje cel średniookresowy w sposób następujący: „racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych w taki sposób, aby uchronić gospodarkę narodową od deficytów wody i zabezpieczyć przed skutkami powodzi oraz zwiększenie samofinansowania gospodarki wodnej”. Wskazuje się również, że „naczelnym zadaniem będzie dążenie do maksymalizacji oszczędności zasobów wodnych na cele przemysłowe i konsumpcyjne, zwiększenie retencji wodnej oraz skuteczna ochrona głównych zbiorników wód podziemnych przed zanieczyszczeniem”. Ponadto, zgodnie z PEP „naczelnym celem w zakresie ochrony zasobów wodnych jest utrzymanie lub osiągnięcie dobrego stanu wszystkich wód, w tym również zachowanie i przywracanie ciągłości ekologicznej cieków”. Wskazuje się, że „cel ten będzie realizowany przez opracowanie dla każdego wydzielonego w Polsce obszaru dorzecza planu gospodarowania wodami oraz z Programu wodno - środowiskowego kraju”.

Pod kątem gospodarki odpadami PEP ustanowiła cele średniookresowe do 2016 r. są to m.in. utrzymanie tendencji oddzielenia ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju, zwiększenie odzysku energii z odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska, zamknięcie wszystkich składowisk, które nie spełniają standardów UE i ich rekultywacja, sporządzenie spisu zamkniętych oraz opuszczonych obiektów unieszkodliwiania odpadów wydobywczych, a także eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów. PEP wskazuje także na konieczność pełnego

zorganizowania krajowego systemu zbierania wraków samochodów i demontaż pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także sugeruje zorganizowanie systemu preselekcji sortowania i odzysku odpadów komunalnych, aby na składowiska nie trafiało ich więcej niż 50% w stosunku do odpadów wytworzonych w gospodarstwach domowych. W zakresie ochrony przyrody w PEP jako priorytetowe określono zachowanie bogatej różnorodności biologicznej polskiej przyrody, dokończenie inwentaryzacji i waloryzacji różnorodności biologicznej Polski, które stworzy podstawę do ustanowienia pełnej listy obszarów ochrony ptaków i ochrony siedlisk w europejskiej sieci Natura 2000, szczególnie szybko na obszarach, na których planowane są inwestycje infrastrukturalne przewidziane do współfinansowania ze środków Unii Europejskiej, a także kontynuację tworzenia krajowej sieci obszarów chronionych (nowych parków narodowych, rezerwatów, parków krajobrazowych i pozostałych form i obiektów ochrony przyrody), z uwzględnieniem korytarzy ekologicznych, jako miejsc dopełniających obszarową ochronę przyrody. PEP wskazuje, że konieczne są dalsze prace w kierunku racjonalnego użytkowania zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej, z zachowaniem bogactwa biologicznego, co oznacza rozwijanie idei trwale zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej.

Konieczna jest także realizacja przez Lasy Państwowe Krajowego Programu zwiększenia lesistości, z naciskiem na tworzenie spójnych kompleksów leśnych połączonych korytarzami ekologicznymi oraz dostosowanie gospodarki leśnej do wymogów wynikających z ochrony sieci obszarów Natura 2000 (zalesienia nie mogą zagrozić utrzymaniu ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk).

W zakresie ochrony przed hałasem PEP wskazuje na konieczność dokonania wiarygodnej oceny narażania społeczeństwa na ponadnormatywny hałas i podjęcie kroków do zmniejszenia tego zagrożenia tam, gdzie jest ono największe, a także pilne sporządzenie map akustycznych dla miast powyżej 100 tys. Mieszkańców oraz dla dróg krajowych i lotnisk i wynikających z nich Programów ochrony środowiska przed hałasem. W PEP proponuje się, aby likwidacja źródeł hałasu została osiągnięta poprzez tworzenie stref wolnych od transportu, ograniczenie szybkości ruchu, wymianę taboru tramwajowego na mniej hałaśliwy, a także budowę ekranów akustycznych. Konieczny jest także rozwój systemu monitoringu hałasu. PEP nakłada konieczność stworzenia systemu prewencyjnego, mającego na celu zapobieganie szkodom w środowisku i sygnalizującego możliwość wystąpienia szkody. W przypadku wystąpienia szkody w środowisku koszty naprawy muszą w pełni ponieść jej sprawcy.

W zakresie pól elektromagnetycznych, powodowanych nie tylko przez linie wysokiego napięcia, ale także przez liczne stacje przekątnikowe telefonii komórkowej PEP wskazuje na konieczność

prowadzenia monitoringu.

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013

Dokument przedstawia analizę sytuacji społeczno -gospodarczej kraju i jej regionów, formułuje najważniejsze wyzwania dla kraju w perspektywie kolejnych lat oraz określa cele zmierzające do osiągnięcia spójności społeczno-gospodarczej i terytorialnej z krajami i regionami Wspólnoty, prezentuje alokację środków finansowych na poszczególne programy oraz ramy systemu realizacji. Dodatkowo przedstawiono opis programów operacyjnych, realizujących zakładane w NSRO cele. Celem strategicznym Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia dla Polski jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Celami horyzontalnymi NSRO są:

- poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa,
- poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej,
- budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski,
- podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług,
- wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,
- wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich

Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej

Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej to dokument, który identyfikuje i hierarchizuje główne cele edukacji środowiskowej, wskazując jednocześnie możliwości ich realizacji. Programem wykonawczym dla Strategii jest Narodowy Program Edukacji Ekologicznej, wskazujący zadania edukacyjne oraz podmioty odpowiedzialne za ich realizację.

Podstawowe cele Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej to:

- upowszechnianie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia, uwzględniając również pracę i wypoczynek człowieka, czyli objęcie permanentną edukacją ekologiczną wszystkich mieszkańców Rzeczypospolitej Polskiej,

- wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej,
- tworzenie wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów edukacji ekologicznej, stanowiących rozwinięcie Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej, a ujmujących propozycje wnoszone przez poszczególne podmioty realizujące projekty edukacyjne dla lokalnej społeczności,
- promowanie dobrych doświadczeń z zakresu metodyki edukacji ekologicznej

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku

Strategia określa misję województwa: Województwo podlaskie regionem aktywnego i zrównoważonego rozwoju z wykorzystaniem walorów środowiska naturalnego, wielokulturowej tradycji i położenia przygranicznego. W ramach tej misji określone zostały cele, m.in. cel 4. Ochrona środowiska naturalnego. Realizowany ma on być poprzez następujące grupy działań:

- rozwój systemów zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz systemu gospodarowania odpadami,
- rozwój systemów energetycznych,
- rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich,
- rozwój innowacyjności gospodarki regionu,
- rozwój kadr gospodarki regionu w tym kształcenia ustawicznego

Program ochrony środowiska województwa podlaskiego

Naczelną zasadą przyjętą w Programie jest zasada zrównoważonego rozwoju, która umożliwia zharmonizowany rozwój gospodarczy i społeczny zgodny z ochroną walorów środowiska.

Celem nadrzędnym jest „Zrównoważony rozwój województwa podlaskiego przy poprawie i promocji środowiska naturalnego”

Cel ten jest zgodny z wizją rozwoju województwa podlaskiego zdefiniowaną w Strategii rozwoju województwa podlaskiego do 2020 r.

W poszczególnych obszarach *Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014* zakłada następujące cele:

I ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO (PA)

Cel długoterminowy:

Kontynuacja działań związanych z poprawą jakości powietrza.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Wdrażanie i realizacja założeń Programów służących ochronie powietrza.
- 2) Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji ze

źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych.

II GOSPODARKA WODNA (W)

Cel długoterminowy:

Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych oraz ochrona jakości wód podziemnych i racjonalizacja ich wykorzystania

Cele krótkoterminowe:

- 1) Zapewnienie dobrej jakości wody pitnej.
- 2) Racjonalizacja gospodarowania zasobami wód.
- 3) Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych.
- 4) Zwiększenie retencji w zlewniach oraz zapobieganie suszy i skutkom wezbrań powodziowych.
- 5) Odtworzenie ciągłości ekologicznej i renaturalizacja rzek.

III OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU (OP)

Cel długoterminowy:

Zachowanie, odtworzenie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej na różnych poziomach organizacji: na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), gatunkowym oraz ponadgatunkowym (ekosystemowym) oraz georóżnorodności.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Pogłębianie i udostępnianie wiedzy o zasobach przyrodniczych województwa.
- 2) Wzmocnienie monitoringu wody przeznaczonej do spożycia.
- 3) Zachowanie lub odtworzenie właściwej struktury i stanu ekosystemów .
- 4) Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej na obszarach wiejskich.
- 5) Zapobieganie konfliktom ekologicznym na obszarach chronionych.

IV OCHRONA PRZED HAŁASEM (H)

Cel długoterminowy:

Zmniejszenie zagrożenia poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Rozpoznanie i ocena stopnia narażenia mieszkańców województwa na ponadnormatywny hałas.
- 2) Eliminacja narażenia mieszkańców na hałas.

V PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE (PEM)

Cel długoterminowy:

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi.

Cel krótkoterminowy:

Utrzymanie poziomów promieniowania elektromagnetycznego poniżej wartości dopuszczalnych.

VI ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII (OZE)

Cel długoterminowy:

Ograniczanie zużycia energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

II Charakterystyka środowiska gminy Poświętne

2.1 Położenie administracyjne i fizyczno - geograficzne

Gmina Poświętne, będącą częścią powiatu białostockiego położona jest w południowo - zachodniej części województwa podlaskiego.

Gmina Poświętne graniczy:

- od zachodu z gminą Piekuty Nowe,
- od północy z gminą Łapy,
- od północnego wschodu z gminą Suraż,
- od wschodu i południowego wschodu z gminą Wyszki,
- od południa z gminą Brańsk,
- o północnego zachodu z gminą Sokoły

Powierzchnia gminy wynosi 114 km².

Gmina Poświętne zlokalizowana jest na terenie trzech mezoregionów, które wchodzi w skład makroregionu Niziny Północno – Podlaskiej:

- na północ od rzeki Liza – Wysoczyzna Wysoko – Mazowiecka,
- na południe od doliny rzeki Liza – Równina Bielska,
- na wschodzie – dolina Górnej Narwi

Miejscowości gminy Poświętne:

- **Poświętne** – Centrum administracyjne i gospodarcze gminy. Największa obok Pietkowa i Lizy Starej miejscowość w gminie. Położona przy głównym ciągu komunikacyjnym na terenie gminy – drogą wojewódzką Łapy – Brańsk. W miejscowości działają instytucje takie jak: bank, poczta, urząd gminy, policja, ośrodek zdrowia, straż pożarna oraz podmioty gospodarcze świadczące usługi handlowe i rzemieślnicze dla ludności (Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska, Spółdzielnia Usług Mechanizacyjnych, zakład fryzjerski, tartak). W centrum kościół parafialny Przemienienia Pańskiego z 1906 roku, o charakterze zabytkowym z cmentarzem parafialnym. Miejscowość dobrze wyposażona w infrastrukturę techniczną, taką jak:

sieć gazowa, sieć kanalizacyjna, sieć wodociągowa z ujęciem wody, sieć telekomunikacyjna, sieć energetyczna, przystanek autobusowy, stacja paliw, punkt skupu mleka.

Gołębie – wieś położona w sąsiedztwie wsi Poświętne przy drodze wojewódzkiej Łapy – Brańsk i

drodze powiatowej Poświętne –Sokoły.

Grochy – wieś na obrzeżu gminy, na granicy z gminą Łapy. Jedną z większych miejscowości w gminie. Zabudowa zwarta, w ciągach kilku ulic. W miejscowości mamy: sklep, punkt skupu mleka OSM w Łapach, remizę OSP, sklep spożywczy. Wieś wyposażona w infrastrukturę techniczną (gaz, woda, kanalizacja, telefony, elektroenergetyka). W pobliżu wsi liczne stanowiska archeologiczne: cmentarzysko kurhanowe z okresu rzymskiego wpisane do rejestru zabytków oraz cmentarzysko kurhanowe ludności kultury wielborskiej. Duże możliwości rozwoju rolnictwa.

Kamińskie Wiktory – wieś o charakterze typowo rolniczym, położona przy drodze powiatowej Gąsówka Stara – Kamińskie Ocioski. Ślady osadnictwa z okresu nowożytnego.

Kamińskie Jaski – jedna z mniejszych miejscowości w gminie. Położona przy drodze powiatowej Gąsówka Stara - Kamińskie Ocioski. Dobre wyposażenie w infrastrukturę techniczną – gaz ziemny , kanalizacja, wodociąg, telefony, sieć energetyczna.

Kamińskie Pliszki – najmniejsza obok Porośl Głuchy miejscowość w gminie. Mieszkańcy mogą korzystać z sieci gazu ziemnego, kanalizacji, wodociąg. W pobliżu wsi stanowiska archeologiczne, ze śladami osadnictwa okresu nowożytnego.

Kamińskie Ocioski – jedno z mniejszych sołectw w gminie. Wieś położona przy drodze powiatowej relacji Gąsówka Stara – Kamińskie Ocioski. Występują tu stanowiska archeologiczne z okresu nowożytnego oraz z epoki kamienia. W pobliżu wsi przebiega gazociąg Europa zachodnia – Jamal.

Zdrody Stare – wieś przy drodze powiatowej relacji Poświętne – Sokoły. Wieś charakteryzuje się zabudową wielodrożnicową, z dominującą funkcją zabudowy zagrodowej. Poza wsią zlokalizowane są zabudowania kolonijne. Miejscowość wyposażona w sieć gazu ziemnego, wodociąg, kanalizację. Wieś podzielona jest przez ciek o nazwie Szeroka Struga, będący dopływem Narwi. We wsi występują ślady osadnictwa średniowiecznego i epoki kamienia.

Zdrody Nowe – wieś zalicza się do większych w gminie. . Charakteryzuje się wielodrożnicowym układem ulic, z przysiółkami i zabudową kolonijną. Bardzo dobre wyposażenie w infrastrukturę techniczną.

Dzierżki – wieś położona przy drodze powiatowej relacji Dzierżki – Brzozowo Solniki. Poza dobrym wyposażeniem w infrastrukturę techniczną charakteryzuje się wysokim poziomem rolnictwa, zwłaszcza produkcji trzody chlewnej i bydła.

Dzierżki Ząbki – jedna z najmniejszych miejscowości w gminie, zamieszkiwana przez 39 mieszkańców.

Brzozowo Solniki – wieś o zwartej zabudowie, której główną funkcją jest produkcja rolnicza.

Brzozowo Chabdy – jedna z mniejszych wsi w gminie. Charakteryzuje się zabudową zagrodową w układzie jednoulcowym. Brak jest zabudowań kolonijnych.

Brzozowo Chrzczony – podobnie jak sąsiednie Brzozowo Chabdy wieś o jednoulcowym układzie zabudowy, z nielicznymi koloniami. We wsi funkcjonuje rzeźnia usługowa. W miejscowości znajduje się drewniany wiatrak koźlak z 1875 roku – obiekt zabytkowy na podstawie decyzji KL.WKZ-5340/13/79 z dnia 20.03.1979 r, nr rejestracyjny 401.

Brzozowo Chrzczonki - miejscowość o zwartej zabudowie, w układzie jednoulcowym, bez gospodarstw kolonijnych.

Brzozowo Stare – jedna z większych miejscowości w gminie, w przeszłości siedziba gromadzkiej rady narodowej. Charakterystyczna zabudowa wielodrożnicowa. W rejonie wsi zlokalizowane jest ujęcie i hydrofornia zaopatrująca w wodę całą gminę.

Brzozowo Panki – wieś o najbardziej rozbudowanym układem komunikacyjnym w gminie, położona przy drodze powiatowej Poświętne – Piekuty.

Brzozowo Muzyły – jedna z mniejszych miejscowości w gminie.

Brzozowo Antonie – wieś z dominującą funkcją produkcji rolnej, położona przy drodze powiatowej Poświętne – Porośl Wojsławy. Zlokalizowane są stanowiska archeologiczne z epoki kamienia i epoki brązu ze śladami osadnictwa.

Brzozowo Korabie – miejscowość, której główną funkcją jest produkcja rolna, związana przede wszystkim z chowem bydła i trzody chlewnej. W pobliżu wsi (przysiółek Kuran) zlokalizowane jest cmentarzysko kurhanowe. .

Porośl Wojsławy – wieś na granicy z gminą Sokoły. Charakterystyczny wielodrożnicowy układ ulic.

Porośl Głuchy – najmniejsza obok wsi Kamińskie Pliszki miejscowość w gminie, przy granicy z gminą Sokoły. W latach osiemdziesiątych wyodrębniona administracyjnie ze wsi Porośl Wojsławy.

Wolkuny – także jedna z mniejszych wsi w gminie, z jednoulcowym układem zabudowań.

Liza Nowa – wieś przy granicy gminy Poświętne z gminą Piekuty Nowe. . We wsi występują ślady

osadnictwa z epoki kamienia i brązu. Infrastrukturę społeczną stanowi świetlica wiejska.

Liza Stara – największa obok Pietkowa i Poświętnego wieś w gminie Poświętne. . Układ zabudowy wielodrożnicowy z główną drogą powiatową. We wsi znajduje się lamus z początku XX wieku objęty ochroną konserwatorską. W obrębie występują liczne stanowiska archeologiczne ze śladami osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza, epoki brązu, epoki żelaza oraz epoki kamienia.

Wilkowo Stare – wieś z krzyżowym układem ulic. Zlokalizowana przy drodze powiatowej do miejscowości Liza Stara.

Wilkowo Nowe – wieś tworzy z miejscowością Wilkowo Stare jeden ośrodek osadniczy. Poza tym zwartym typem zabudowy występują także zabudowania kolonijne.

Łukawica- miejscowość o nie zorganizowanym typie zabudowy. W okolicach znajdują stanowiska archeologiczne ze śladami osad z epoki kamienia i wczesnej epoki żelaza.

Pietkowo I – największa miejscowość w gminie . . W centrum wsi zabytkowy zespół kościoła parafialnego z początku XX wieku. Na uwagę zasługuje też grobowiec rodziny Starzeńskich zlokalizowany na miejscowym cmentarzu grzebalnym. Obok wsi zalew na rzece Liza. Bardzo liczne stanowiska archeologiczne , w tym między innymi ze śladami osadnictwa z epoki brązu (kultura łużycka), epoki kamienia i wczesnego średniowiecza. W pobliskich lasach wielowiekowe dęby – pomniki przyrody, w tym pięćsetletni dąb „Rudosław”. W Pietkowie znajduje się jedyne w gminie udokumentowane złożę kruszywa.

Gabrysin – wieś łącząca się ze wsią Pietkowo. We wsi funkcjonuje gorzelnia rolnicza, obok której zlokalizowane są pozostałości parku dworskiego z XVIII wieku, objęte ochroną konserwatora zabytków. W parku występują zarówno pozostałości budynków dworskich, jak też pomniki przyrody (lipy). W miejscowości funkcjonuje sieć gazowa, kanalizacja oraz wodociąg.

Pietkowo II – wieś łącząca się z jednej strony z miejscowością Pietkowo z drugiej zaś z miejscowością Gabrysin. Położona przy drodze powiatowej Pietkowo – Osówka.

Turek – wieś o funkcji wyłącznie rolniczej, oddalona około 1 km od wsi Pietkowo, przy granicy z gminą Łapy.

Marynki – miejscowość o najbardziej rozległej zabudowie. Większość istniejących tam zabudowań funkcjonuje w formie kolonijnej.

Józefin – wieś oddalona około 1 km od Poświętnego, o charakterze osady leśnej. Miejscowość jest

siedzibą leśnictwa, należącego do Nadleśnictwa w Rudce.

Chomizna – wieś o funkcji wyłącznie rolniczej. Brak infrastruktury społecznej. W miejscowości funkcjonuje wodociąg i sieć gazu ziemnego.

2.2. Klimat

Zgodnie z podziałem na regiony klimatyczne obszar analizowanej gminy Poświętne położony jest w regionie podlaskim, który jest nieco chłodniejszy od sąsiedniego regionu mazowieckiego. Poszczególne elementy makroklimatyczne przedstawiają się następująco:

- liczba dni mroźnych – 50 – 60,
- liczba dni z przymrozkami – 110 – 138,
- okres pokrywy śnieżnej – 80 – 87 dni,
- opad roczny - około 600 mm
- okres wegetacyjny – 200 – 210 dni
- średnia roczna temperatura powietrza – 6,8 C (dla stacji Białystok),
- roczna amplituda temperatury – 22,7 C,
- średnia temperatura najchłodniejszego miesiąca (luty) – 4,4 C,
- średnia temperatura najcieplejszego miesiąca (lipiec) – 18,3 C,
- wiatry (w stosunku rocznym):
 - zachodnie – 20,5 %,
 - południowo – zachodnie – 18,5 %,
 - wschodnie – 4,9 %,
 - północno- zachodnie – 5,2 %
- średnie roczne zachmurzenie – 7,0 (w skali 1-10 pokrycia nieba)

2.3 Rzeźba terenu

Obszar gminy zlokalizowany jest w obrębie mezoregionów:

Równina Bielska – na południe od linii Liza Nowa – Liza Stara i Pietkowo. Jest to obszar falistej wysoczyzny morenowej z glin zwałowych ze wzgórzami morenowymi w okolicach Łukawicy i

Lizy Starej, o wysokości względnej 150 m npm. Wzgórza otoczone są falistą i płaską moreną denną położoną na wysokości 135-150 m npm. Wokół doliny rzeki Liza znajduje się sandr dolinny, na wysokości 130 m npm.

Wysoczyzna Wysokomazowiecka – zajmuje największą część gminy. Na północny zachód od Poświętnego rozciąga się obszar wzgórz i pagórków kemowych, o wysokości 135 – 140 m npm. Ich wysokość względna sięga 10 m. Na zachód od miejscowości Poświętne, w okolicy Wilkowa i Brzozowa Starego znajdują się wzgórza morenowe o wysokości do 160 m nmp. Na zachód od Poświętnego, pomiędzy wsiami Chomizna i Brzozowo Solniki występuje krawędź, która oddziela niżej położony obszar pagórków od właściwej wysoczyzny. Wysokość względna krawędzi wynosi około 15 m.

Dolina Górnej Narwi – występuje na północ od przysiółka Ostrów. Jest to obniżenie pradoliny Narwi. Teren jest zabagniony, z tarasem łkowym, zbudowanym z torfów holocenów

2.4 Budowa geologiczna

Najstarsze osady występujące na powierzchni terenu są wykształcone w postaci czwartorzędowych glin zwałowych stadiału mazowiecko – podlaskiego występują w południowej części gminy w rejonie wsi Łukawica i Liza Stara. Ze stadiału północnomazowieckiego pochodzą gliny zwałowe zlokalizowane na północ od doliny rzeki Liza, w części środkowej i zachodniej gminy. Piaski, żwiry oraz głazy moren czołowych budują dosyć znaczne wzgórza morenowe występujące na południe od Lizy Starej i na północ od wsi Turek. Nieco mniejsze wzgórza morenowe występują w okolicach miejscowości Brzozowo Stare i Wilkowo Stare.

Żwiry, piaski i głazy lodowcowe pokrywają gliny zwałowe w okolicach: Pietkowa, Groch, Poświętnego, Dzierżki i Kamińskich. Piaski, ły i żwiry kemów budują pagórki w okolicach Zdród, Kamińskich i Dzierżk. Natomiast piaski oraz piaski ze żwirami sandrowymi znajdują się w dolinie rzeki Liza, w okolicach Wołkun, Lizy Nowej i Pietkowa. W dolinach cieków występują utwory piaszczysto-mułkowe. Na północ od przysiółka Ostrów, w dolinie Narwi nastąpiła akumulacja torfów.

2.5 Surowce mineralne

Udokumentowane złoża kruszywa naturalnego występują w gminie Poświętne w obrębie wsi Pietkowo. Są to złoża żwiru z piaskiem oraz piasku.

Pierwotnie, w 1987 r. udokumentowano złożo „Pietkowo”. W okresie od roku 1994 do roku 2002

eksploatację złoża prowadziła Gmina Poświętne, przeznaczając wydobyte kruszywa na cele związane z remontami dróg gminnych. Wydobywanie prowadzone było na podstawie koncesji wydanej przez Wojewodę Białostockiego.

W 2002 r. wydzielono z tego złoża złożo „Pietkowo II” o zasobach wynoszących 85356 ton (w tym: piasek ze żwirem 19913 tony oraz piasek 65443 ton). Dokumentacja geologiczna tego złoża została przyjęta w dniu 10.09.2002r. przez Starostwo Powiatowe w Białymstoku (znak RL.V.7512/2/02). Złożo zlokalizowane jest na glebie klasy V. Jego powierzchnia wynosi 9835 m². Na eksploatację złoża koncesję wydaną przez Starostwo Powiatowe w Białymstoku (koncesja RL.V.75121/1/03 z dnia 08 kwietnia 2003 roku) posiada gmina Poświętne. Koncesja była ważna do dnia 31.12.2013 roku.

Pozostała część złoża „Pietkowo”, o zasobach 46,61 tys. t została rozliczona dodatkami przyjętymi przez Wojewodę Podlaskiego w dniu 22.08.2002 r., znak ŚR.IV-7414/8/02.

2.6 Gleby

Ze względu na rolniczy charakter gminy największe znaczenie gospodarcze mają grunty orne, których w gminie jest 5092 ha, z tego:

- klasy III a – 0,8 %,
- klasy III b – 16,9 %,
- klasy IV a- 30,5 %,
- klasy IV b – 25,3 %
- klasy V – 23,2 %,
- klasy VI – 3,3 % (180 ha)

W strukturze gruntów ornych przewagę mają grunty klasy IIIb, IVa, IVb i V. Niewiele jest natomiast gruntów klasy IIIa – około 0,8 %.

Gleby na terenie gminy Poświętne, ze względu na skład mechaniczny i swoją przepuszczalność, a także ze względu na rzeźbę terenu i sposób użytkowania są mało podatne na główne czynniki powodujące erozję, to jest wodę i wiatr. Teren gminy, jak i całego powiatu białostockiego zaliczany jest do obszarów o stopniu degradacji gleb bardzo słabym lub też o zupełnym braku występowania erozji wodnej.

Głównymi czynnikami zagrażającymi jakości gleb w gminie są przede wszystkim:

- wprowadzane do gleby nieczyszczone ścieki komunalne,
- stosowanie wysokich dawek środków ochrony roślin i nawozów przez rolników,
- „dzikie wysypiska” odpadów komunalnych,
- emitowane do atmosfery zanieczyszczenia gazowe i pyłowe.

Na terenie gminy nie były przeprowadzone badania jakości gleb. Najbliższym punktem monitoringowym jest punkt monitoringowy w sąsiedniej gminie Łapy w miejscowości Łapy Dębowa

Charakterystyka gleb na których pobrane były próby. Kompleks: 5 (żytni dobry); Typ: Bw (gleby brunatne wylugowane); Klasa bonitacyjna: IIIa

Tabela 1 Wyniki badań gleb

Odczyn i węglany	Jednostka	Rok			
		1995	2000	2005	2010
Odczyn "pH " w zawiesinie H ₂ O	pH	6.6	6.6	6.3	7.0
Odczyn "pH " w zawiesinie KCl	pH	5.5	5.4	5.2	6.2
Węglany (CaCO ₃)	%	n.o.	n.o.	n.o.	0.06

Źródło: Wyniki badań gleby WIOŚ

Tabela 2 Wyniki badań gleb

Substancja organiczna gleby	Jednostka	Rok			
		1995	2000	2005	2010
Próchnica	%	1.65	1.62	1.47	1.21
Węgiel organiczny	%	0.99	0.94	0.85	0.70
Azot ogólny	%	0.087	0.095	0.089	0.079
Stosunek C/N		11.4	9.9	10.0	8.9

Źródło: Wyniki badań gleby WIOŚ

Tabela 3 Wyniki badań gleb

Właściwości sorpcyjne gleby	Jednostka	Rok			
		1995	2000	2005	2010
Kwasowość hydrolityczna (Hh)	cmol(+)*kg ⁻¹	1.80	2.15	2.48	1.73
Kwasowość wymienna (Hw)	cmol(+)*kg ⁻¹	n.o.	n.o.	n.o.	n.o.
Glin wymienny "Al"	cmol(+)*kg ⁻¹	n.o.	n.o.	n.o.	n.o.

Wapń wymienny (Ca ²⁺)	cmol(+)*kg ⁻¹	4.99	4.99	4.84	3.49
Magnez wymienny (Mg ²⁺)	cmol(+)*kg ⁻¹	0.94	0.71	0.74	0.33
Sód wymienny (Na ⁺)	cmol(+)*kg ⁻¹	0.03	0.06	0.03	0.09
Potas wymienny (K ⁺)	cmol(+)*kg ⁻¹	0.51	0.49	0.46	0.38
Suma kationów wymiennych (S)	cmol(+)*kg ⁻¹	6.47	6.25	6.07	4.29
Pojemność sorpcyjna gleby (T)	cmol(+)*kg ⁻¹	8.27	8.40	8.55	6.02
Wysycenie kompleksu sorpcyjnego kationami zasadowymi (V)	%	78.23	74.40	70.99	71.27

Tabela 4 Wyniki badań gleb

Zawartość pierwiastków przyswajalnych dla roślin	Jednostka	Rok			
		1995	2000	2005	2010
Fosfor przyswajalny	mg P ₂ O ₅ *100g ⁻¹	8.2	6.7	5.6	23.8
Potas przyswajalny	mg K ₂ O*100g ⁻¹	21.5	18.9	18.4	16.1
Magnez przyswajalny	mg Mg*100g ⁻¹	10.0 0	8.50	8.70	4.10
Siarka przyswajalna	mg S-SO ₄ *100g ⁻¹	0.75	0.63	1.13	1.01

Źródło: Wyniki badań gleby WIOŚ

Tabela 5 Wyniki badań gleb

Całkowita zawartość makroelementów	Jednostka	Rok			
		1995	2000	2005	2010
Fosfor	%	0.037	0.047	0.042	0.047
Wapń	%	0.16	0.14	0.13	0.10
Magnez	%	0.18	0.13	0.13	0.07
Potas	%	0.20	0.16	0.18	0.08
Sód	%	0.009	0.007	0.008	0.004
Siarka	%	0.020	0.020	0.021	0.015
Glin	%	0.85	0.69	0.63	0.30
Żelazo	%	0.86	0.83	0.71	0.49

Źródło: Wyniki badań gleby WIOŚ

Tabela 6 Wyniki badań gleb

Całkowita zawartość pierwiastków śladowych	Jednostka	Rok			
		1995	2000	2005	2010
Mangan	mg*kg ⁻¹	257	265	250	172
Kadm	mg*kg ⁻¹	0.09	0.12	0.09	0.07
Miedź	mg*kg ⁻¹	5.5	5.3	5.5	3.8
Chrom	mg*kg ⁻¹	9.2	8.7	10.4	5.7
Nikiel	mg*kg ⁻¹	6.8	6.2	6.3	5.8
Ołów	mg*kg ⁻¹	6.1	8.0	9.0	7.0
Cynk	mg*kg ⁻¹	24.3	25.8	26.3	24.6
Kobalt	mg*kg ⁻¹	1.91	2.15	2.00	1.89
Wanad	mg*kg ⁻¹	20.0	20.0	14.4	6.7
Lit	mg*kg ⁻¹	6.5	6.4	4.9	3.0
Beryl	mg*kg ⁻¹	0.23	0.30	0.27	0.20
Bar	mg*kg ⁻¹	31.3	35.0	30.6	24.8
Stront	mg*kg ⁻¹	6.8	6.4	6.4	3.6
Lantan	mg*kg ⁻¹	8.7	7.8	9.2	8.0

Źródło: Wyniki badań gleby WIOŚ

Tabela 7 Wyniki badań gleb

Pozostałe właściwości	Jednostka	Rok			
		1995	2000	2005	2010
Wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne suma 13 WWA	µg*kg ⁻¹	110	128	104	178
Radioaktywność	Bq*kg ⁻¹	581	621	595	476
Przewodnictwo elektryczne właściwe	mS*m ⁻¹	6.87	7.30	6.00	6.64
Zasolenie	mg KCl*100g ⁻¹	17.7 0	19.3 0	15.7 0	17.54

Źródło: Wyniki badań gleby WIOŚ

Jak wynika z powyższych zestawień jakość gleb w punkcie monitoringowym jest dobra. Badane gleby nie ulegają degradacji przez zakwaszenie. Nie ulegają znacznemu zmniejszeniu wartości odżywcze zawarte w glebie. Mając na uwadze sąsiedzkie położenie gmin, podobny- rolniczy charakter można założyć, że gleby na terenie gminy Poświętne będą miały podobne wskaźniki.

2.7 Wody powierzchniowe

Głównymi ciekami wód powierzchniowych w gminie są:

- rzeka Liza, dopływ Narwi,
- rzeka Szeroka Struga – dopływ Narwi

Rzeka Liza, której długość wynosi 17 km, płynie w południowej części gminy i uchodzi do Narwi poza granicą gminy. Powierzchnia zlewni rzeki wynosi 134,3 km². Liza jest ciekim stałym. Rozpoczyna swój bieg rowem melioracyjnym (okresowo wypełnionym) w odległości około 2,5 km na południe od miejscowości Liza Stara. W rejonie wsi Liza Nowa staje się ona już ciekim o stałym przepływie wód. Dalej płynie przez miejscowość Liza Stara, Wilkowo i Pietkowo. Na tym odcinku jest zasilana wodami podziemnymi, o czym świadczy szybko zwiększający się przepływ wody, a także występowanie źródeł. W związku z tym rzeka Liza ma większy i bardziej wyrównany przepływ niż inne cieki z tego obszaru. Przyjmuje tu trzy lewe dopływy, okresowo wysychające oraz ciek stały z prawej strony nazywany Lizianką. W miejscowości Pietkowo w dolinie Lizy wybudowany jest zbiornik zaporowy, z którego część wód doprowadzalnikiem kierowana jest do stawów rybnych. Odnosnie ilości wody pobieranej przez stawy występuje brak danych.

W latach 2010- 2012 wykonywane były badania monitoringowe rzeki przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku w ramach monitoringu wód powierzchniowych. Stan ekologiczny naturalnych był zakwalifikowany jako:

- bardzo dobry jeżeli:

- zmiany wartości fizykochemicznych i hydromorfologicznych elementów jakości dla danego typu wód powierzchniowych przy klasyfikacji stanu ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych wynikające z działalności człowieka nie występują albo są niewielkie w odniesieniu do wartości tych elementów jakości w warunkach niezakłóconych,
- wartości biologicznych elementów jakości dla danego typu wód powierzchniowych przy klasyfikacji stanu ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych są zgodne z wartościami elementów jakości w warunkach niezakłóconych i nie wskazują na oznaki zakłóceń albo wskazują na niewielkie oznaki zakłóceń,
- występują warunki i populacje specyficzne dla danego typu wód powierzchniowych.

dobry, gdy:

- wartości biologicznych elementów jakości dla danego typu wód powierzchniowych przy klasyfikacji stanu ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych wskazują na niski poziom zakłóceń wynikający z działalności człowieka, ale odchylenia od wartości biologicznych wskaźników jakości dla tej klasyfikacji występujących w danym typie wód powierzchniowych w warunkach niezakłóconych są niewielkie.

- umiarkowany, gdy:

- zachodzą umiarkowane różnice między wartościami biologicznymi elementów jakości dla danego typu wód powierzchniowych przy klasyfikacji stanu ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych a wartościami występującymi w warunkach niezakłóconych, wartości biologicznych elementów jakości dla danego typu wód powierzchniowych przy klasyfikacji stanu ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych wskazują na umiarkowany poziom zakłóceń wynikający z działalności człowieka, ale wyższy niż występujący w warunkach stanu dobrego.
- wartości biologicznych elementów jakości dla danego typu wód powierzchniowych przy klasyfikacji stanu ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych wskazują na umiarkowany poziom zakłóceń wynikający z działalności człowieka, ale wyższy niż występujący w warunkach stanu dobrego;

- słaby, jeżeli:

- wartości biologicznych elementów jakości dla danego typu wód powierzchniowych przy klasyfikacji stanu ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych wskazują na znaczne zmiany w stosunku do wartości tych elementów jakości występujących w danym typie wód powierzchniowych w warunkach niezakłóconych,
- zbiorowiska organizmów występujące w jednolitej części wód powierzchniowych różnią się od zbiorowisk występujących w danym typie wód powierzchniowych w warunkach niezakłóconych.

- zły, gdy:

- wartości biologicznych elementów jakości dla danego typu wód powierzchniowych przy klasyfikacji stanu ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych wskazują na poważne zmiany w stosunku do wartości tych elementów jakości występujących w danym typie wód powierzchniowych w warunkach niezakłóconych,
- nie występuje znaczna część populacji występujących w danym typie wód powierzchniowych w warunkach niezakłóconych.

STAN CHEMICZNY wód klasyfikuje się na podstawie chemicznych wskaźników jakości wód.

Stan chemiczny jest definiowany jako dobry oraz poniżej dobrego :

- dobry stan chemiczny jednolitych części wód powierzchniowych oznacza stan chemiczny wymagany do spełnienia celów środowiskowych ustalonych dla jednolitej części wód powierzchniowych z art. 38d oraz art. 38f ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. 2005, poz. 2019, z późn. zmianami), to jest stan, w którym wszystkie wskaźniki chemiczne brane pod uwagę przy klasyfikacji stanu chemicznego, o której mowa w art. 38a ust. 3, pkt 1 lit. D tej ustawy, osiągają zgodność ze środowiskowymi normami jakości ustanowionymi z wykorzystaniem danych o toksyczności ostrej i chronicznej, zarówno w stosunku do taksonów właściwych dla danego typu wód powierzchniowych, jak i dla innych gatunków wodnych, dla których dane są dostępne, a w szczególności dla glonów i makrofytów, ryb oraz rozwielitek i organizmów reprezentowanych dla wód zasolonych (<NJ),
- stan poniżej dobrego, jeżeli jeden lub więcej wskaźników chemicznych nie osiąga zgodności ze środowiskowymi normami jakości.

STAN WÓD jest definiowany jako dobry lub zły. Aby stan wód uznano za dobry musi być spełniony warunek, iż oceniony stan/potencjał ekologiczny jest dobry lub powyżej dobrego oraz stan chemiczny oceniono jako dobry

W punkcie monitoringowym Liza – ujście odnotowano następujące wyniki badań:

- stan/ potencjał ekologiczny – umiarkowany
- stan/ potencjał ekologiczny w punktach chronionych – umiarkowany
- stan jednolitych części wód - zły

Przez północną część gminy przepływa rzeczka Szeroka Struga. Szeroka Struga jest ciekim sporadycznie lub okresowo wysychającym. Ciek Szeroka Struga jest ciekim niesklasyfikowanym. Powierzchnia zlewni Szerokiej Strugi wynosi 76,2 km².

Wymienione wyżej ciek są lewymi dopływami Narwi i wpadają do niej w obrębie Narwiańskiego Parku Narodowego. Ich przepływy wód są niskie i nie przekraczają wartości 0,06 m³/s.

2.8 Wody podziemne

Zwierciadło wód podziemnych w gminie występuje na różnych głębokościach, w zależności od wysokości względnej. Najpłycej występuje ono w dolinach rzecznych (około 1,0 m). Lokalnie stwierdzono także występowanie wód o charakterze artezyjskim.

Głównym poziomem użytkowym, który zaopatruje gminę w wodę jest piętro czwartorzędowe. Warstwę wodonośną tworzą piaski i żwiry występujące na głębokości od

dwudziestu kilku do ok. 50 m, zalegające pod kompleksem glin.

Jak wynika z Banku danych Hydro na terenie gminy występują następujące punkty poboru wody.

Poświętne:

1. Ośrodek Zdrowia
2. Mleczarnia

Wilkowo:

1. Gęsiarnia

Brzozowo :

1. Dwa ujęcia wiejskie
2. Ośrodek Edukacji Leśnej Cyraneczka

Pietkowo

1. Dwa ujęcia Gorzelnia 1 i 2
2. Zlewnia Mleka
3. Otwór badawczy

Na terenie gminy nie były przeprowadzone badania jakości wód podziemnych w ramach monitoringu Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony środowiska w Białymstoku.

Pobór wody na terenie gminy odbywa się z dwóch ujęć gminnych zlokalizowanych w Brzozowie Starym oraz w Poświętnem , przy czym ujęcie Brzozowo Stare, stanowi główne źródło zaopatrzenia, natomiast ujęcie Poświętne stanowi ujęcie awaryjne.

Gmina posiada ważne pozwolenie wodne na pobór wody wydane dnia 12 września 2005 roku (znak sprawy RŚ. IV. 62230/33/05) zmienione decyzją Starostwa Powiatowego w Białymstoku z dnia 04 października 2012 roku (znak sprawy RŚ.IV.62230/33/05).

Zgodnie z powyższą decyzją z wodociągu zbiorczego korzystają mieszkańcy następujących miejscowości: Brzozowo Stare, Brzozowo Chrzczony, Brzozowo Chrzczonki, Brzozowo Panki, Chabdy, Wołkuny, Wilkowo Stare, Wilkowo Nowe, Liza Stara, Pietkowo I, Pietkowo II, Gabrysin, Turek, Poświętne, Antonie, Liza Nowa, Muzuły, Korabie, Porośl, Głuchy, Solniki, Ząbki, Kamieńskie Wiktory, Kamieńskie Jaśki, Kamieńskie Pliszki, Ocioski, Zdrody Nowe, Zdrody Stare, Dzierżki, Gołębie, Chomizna, Józefin, Łukawica, Marynki.

W skład ujęcia Brzozowo Stare wchodzi 2 studnie wiercone o następujących parametrach:

1. $Q_{\max} = 1440 \text{ m}^3 / \text{dobę}$
2. $Q_{\text{dśr}} = 1200 \text{ m}^3 / \text{dobę}$
3. $Q_{h\max} = 90 \text{ m}^3 / \text{h}$
4. $Q_{h\text{śr}} = 60 \text{ m}^3 / \text{h}$

Zasoby eksploatacyjne ujęcia zostały zatwierdzone decyzją Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku z dnia 05.02.1987 roku w wysokości $Q_e = 110 \text{ m}^3 / \text{h}$ przy $s = 3,8 \text{ m}$

Urządzeniami do poboru i uzdatniania wody w Brzozowie Starym są:

1. 2 pompy głębinowe
2. 4 odżelaziacze o średnicy 1400 mm z aerotorami o średnicy 500 mm
3. 2 hydrofory o pojemności 6000 l każdy
4. chlorator C-52
5. 2 wodomierze
6. wodomierz sprzężony

Ujęcie Poświętne pracuje w oparciu o jedną studnię wierconą, zlokalizowaną na terenie dawnego Zakładu Mleczarskiego, o głębokości 63 m i zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych $Q_e = 37 \text{ m}^3 / \text{h}$ przy $s = 7,2 \text{ m}$.

$$Q_{\max} = 888 \text{ m}^3 / \text{h}$$

$$Q_{h\max} = 37 \text{ m}^3 / \text{h}$$

Urządzeniami do poboru i uzdatniania wody są:

- pompa
- 2 hydrofory o pojemności 1500 l każdy,
- sprężarka,
- wodomierz

Wody popłuczne są odprowadzane do studzienki drenarskiej a stamtąd kanałem drenarskim do rzeki Lizy

Pozwolenie wodnoprawne na pobór wód ważne jest do dnia 12 września 2015 roku

Do zbiorczej sieci wodociągowej na terenie gminy podłączonych jest 827 gospodarstw domowych.

Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie gminy wynosi 77,1 km

Na terenie gminy istnieje 66,3 km czynnej sieci kanalizacyjnej. Do sieci podłączonych jest 427 gospodarstw domowych. Na terenie gminy brak jest oczyszczalni ścieków. Ścieki trafiają do oczyszczalni we wsi Płonka Kościelna na terenie gminy Łapy.

Eksploatatorem sieci kanalizacyjnej jest Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Łapach. Przedsiębiorstwo posiada ważne pozwolenie wodnoprawne na odprowadzanie ścieków dla przedmiotowej oczyszczalni. Zgodnie z decyzją Starostwa Powiatowego w Białymstoku z dnia 05 stycznia 2007 roku (znak sprawy RŚ. II.62230-55/06/07) oczyszczalnia charakteryzuje się następującymi parametrami:

1. Ilość odprowadzonych po oczyszczeniu ścieków nie będzie przekraczała:

- $Q_{dśr} = 10\,000\text{ m}^3/\text{d}$
- $Q_{dmax} = 13\,000\text{ m}^3/\text{d}$
- $Q_{hmax} = 800\text{ m}^3/\text{h}$
- 2. Stężenia zanieczyszczeń w odprowadzanych oczyszczonych ściekach nie przekraczają:
- BZT 5 – 15 mg O₂/l
- ChZTcr – 125 mgO₂/l
- Zawiesiny ogólne- 35 mg/l
- 3. Średniodobowe ładunki zanieczyszczeń w odprowadzanych ściekach nie przekraczają:
- BZT 5- 150 kg O₂ / dobę
- ChZTcr-1250 kg O₂/ dobę
- Zawiesiny ogólne – 350 kg/ dobę

Oczyszczone ścieki odprowadzane są rowem melioracyjnym do rowu – kanału z cukrowni, a następnie do rzeki Awissa

Pozwolenie ważne jest do 05.01.2017 roku.

Mieszkańcy nie podłączeni do zbiorczej kanalizacji sanitarnej odprowadzają ścieki socjalno-bytowe do zbiorników bezodpływowych, które są następnie opróżniane i wywożone wozem asenizacyjnym. W roku 2013 z terenu gminy odebrano 8 m³ nieczystości ciekłych.

2.9 Powietrze atmosferyczne

Głównymi źródłami zanieczyszczeń do powietrza są ciepłownie miejskie (kotłownie), zakłady przemysłowe oraz rozproszone, indywidualne źródła ogrzewania, a także zanieczyszczenia komunikacyjne. Do substancji mających największy udział w emisji zanieczyszczeń pochodzących głównie z procesów spalania energetycznego należą: dwutlenek siarki, tlenek węgla, dwutlenek azotu i pyły.

WIOŚ co roku publikuje listę największych emitorów zanieczyszczeń do powietrza w województwie. Na terenie gminy Poświętne brak jest zakładów przemysłowych emitujących znaczne ilości zanieczyszczeń do atmosfery (ponad 500 ton pyłów i gazów rocznie nie licząc CO₂).

Oceny jakości powietrza wykonywane są w odniesieniu do obszaru strefy którą stanowią:

-aglomeracja o liczbie mieszkańców powyżej 250 tys.,

- miasto (nie będące aglomeracją) o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys.,

- pozostały obszar województwa, nie wchodzący w skład aglomeracji i miast powyżej 100 tys. mieszkańców.

W województwie podlaskim, ustanowiono dwie strefy:

Aglomeracja Białostocka(powiat miasto Białystok) oraz Strefa Podlaska. Gmina Poświętne podobnie, jak pozostałe gminy powiatów województwa podlaskiego włączone zostały do strefy podlaskiej.

Celem corocznej oceny jakości powietrza jest przypisanie poszczególnym strefom odpowiednich klas wynikających z wpływu zaistniałych w nich zanieczyszczeń na zdrowie ludzi i roślin. W ocenie stosuje się następujące symbole klas:

A – brak przekroczeń wartości dopuszczalnej,

B – brak przekroczeń wartości dopuszczalnej powiększonej o margines tolerancji,

C – przekroczenie wartości dopuszczalnej powiększonej o margines tolerancji.

Zaliczenie strefy do określonej klasy wiąże się z określonymi wymaganiami, co do działań na rzecz poprawy jakości powietrza w przypadku, gdy nie są dotrzymane wartości kryterialne lub na rzecz utrzymania tej jakości (jeżeli spełnia ona przyjęte standardy).

W szczególności dotyczy to klasy C, gdzie skutkiem takiej oceny strefy jest opracowanie dla niej Programu ochrony powietrza (POP) zawierającego określone decyzje ekonomiczne.

Natomiast przekroczenie celu długoterminowego jest jednym z celów wojewódzkich programów

ochrony środowiska

Tabela 8 Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia

Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy											
		SO ₂	NO ₂	PM ₁₀	Pb	C ₆ H ₆	CO	O ₃	As	Cd	Ni	BaP	PM _{2,5}
Strefa podlaska	PL2002	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	C

Źródło: Raport o stanie środowiska powiatu hajnowskiego, WIOŚ Białystok

Podsumowanie

Na terenie województwa podlaskiego w 2012r. Stwierdzono przekroczenia:

- poziomu docelowego benzo(a)pirenu w Aglomeracji Białostockiej (kryterium -ochrona zdrowia),
- poziomu docelowego pyłu zawieszonego PM_{2,5} w Strefie Podlaskiej (kryterium- ochrona zdrowia),
- poziomów celów długoterminowych dla ozonu w Strefie Podlaskiej (kryterium ochrona roślin) oraz w Aglomeracji Białostockiej i Strefy Podlaskiej (kryterium – ochrona zdrowia).

W poprzednich latach sygnalizowano problem z dotrzymaniem normy dla benzo(a)pirenu i ostatnie badania potwierdziły konieczność podjęcia działań na rzecz ograniczenia stężeń tego zanieczyszczenia.

Głównymi źródłami wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (w tym benzo(a)pirenu) w powietrzu są:

- produkty niepełnego spalania paliw kopalnych oraz drewna, używane do ogrzewania domów, stosowane w przemyśle;
- produkty spalania paliw w pojazdach (przy czym należy zaznaczyć, że ilość wydzielanych WWA zależy od jakości tych paliw, katalizatory samochodowe są mało skuteczne w redukcji emisji WWA);
- lotne pyły i popioły powstające ze spalania paliw lub utylizacji śmieci;
- działalności przemysłu ciężkiego związanego z przetwarzaniem węgla i ropy naftowej.

Wysokie stężenia benzo(a)pirenu wykazują dodatnią korelację ze stężeniami pyłu zawieszonego, co potwierdzają również stwierdzone przekroczenia poziomu docelowego pyłu PM_{2,5}

Ozon jest silnym utleniaczem fotochemicznym, który powoduje poważne problemy zdrowotne, niszczy materiały i uprawy rolne. Narażenie człowieka na niewielkie podwyższone stężenia ozonu może prowadzić do reakcji zapalnych oczu, dróg oddechowych, a także zmniejszenie wydolności

płuc. Jest powodem występowania objawów senności, bólu głowy i znużenia oraz powoduje spadek ciśnienia tętniczego krwi. Przy wyższych stężeniach występują objawy złego samopoczucia, nasilają się bóle głowy, rośnie pobudliwość, zmęczenie i wyczerpanie, objawy apatii.

Ozon troposferyczny (przyziemny) powstaje w wyniku reakcji fotochemicznych tlenków azotu i lotnych związków organicznych i posiada zdolność przenoszenia się na duże odległości, dlatego stężenia tego zanieczyszczenia na obszarze Polski zależą w dużej mierze od jego stężenia w masach powietrza na pływających nad teren Polski -głównie z południowej i południowo zachodniej Europy. Za pozostałe przyczyny występowania wysokich stężeń 8 - godzinnych ozonu, przekraczających poziom $120 \mu\text{g}/\text{m}^3$, uznaje się:

- przemiany fotochemiczne prekursorów ozonu pod wpływem promieniowania UVB;
- niekorzystne warunki meteorologiczne;
- naturalne źródła emisji prekursorów ozonu.

W przypadku pozostałych zanieczyszczeń podlegających ocenie nie zanotowano przekroczeń poziomów docelowych oraz celów długoterminowych.

Ponadto źródłami emisji są elektrociepłownie, komunikacja samochodowa oraz trudny do zebrania i opracowania danych wyjściowych, lecz ujmowany w danych statystycznych, sektor niskiej emisji, z małych i niezorganizowanych źródeł – małe kotłownie, paleniska domowe domów jedno i wielorodzinnych, które są najważniejszymi źródłami zanieczyszczeń powietrza na obszarach wiejskich. Niska emisja jest odpowiedzialna za choroby układu oddechowego i krążenia, uszkodzenia wątroby, nowotwory, alergie, obniżenie zdolności wiązania aminokwasów przez tRNA, a w efekcie za wzrost śmiertelności ludności na terenach o wysokich wartościach wskaźników emisji tych substancji. Ocenia się, że pył pochodzący z niskiej emisji jest często bardziej toksyczny niż pył pochodzący ze źródeł przemysłowych, co jest związane z niepełnym spalaniem, które zachodzi w stosunkowo niskich temperaturach, - 500°C , oraz niską sprawnością pieców, co sprzyja zwiększonemu powstawaniu i uwalnianiu do środowiska metali ciężkich, związków siarki, azotu i WWA (Michalik 2009). Istotne znaczenie ma również zapylenie powstające na skutek ścierania się opon i nawierzchni dróg.

2.10 Hałas

Hałas jest jednym z najbardziej uciążliwych czynników środowiskowych negatywnie wpływającym na organizm ludzki, powodujący ogólnoustrojowe zaburzenia i dolegliwości.

Klimat akustyczny w województwie podlaskim kształtowany jest głównie przez trasy komunikacyjne oraz zakłady przemysłowe. Największym zagrożeniem jest hałas drogowy wynikający z

narastającej presji motoryzacji. Hałas kolejowy ma mniejsze znaczenie, gdyż jest on związany z pojedynczymi zdarzeniami i oddziałuje lokalnie.

Hałas przemysłowy to hałas generowany na ogół przez źródła stacjonarne, zlokalizowane wewnątrz i na zewnątrz różnego typu obiektów działalności gospodarczej. Obejmuje zarówno dźwięki emitowane przez maszyny i urządzenia linii technologicznych dużych zakładów, jak również instalacje i wyposażenie małych zakładów rzemieślniczych i usługowych. Źródłami hałasu przemysłowego są także urządzenia nagłaśniające w lokalach gastronomicznych i rozrywkowych. Hałas przemysłowy jest zwykle przyczyną skarg ludności.

Hałas drogowy

Ustawa Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. 62, poz. 627) nakłada na Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska obowiązek ochrony stanu akustycznego środowiska i obserwację zmian w ramach państwowego monitoringu środowiska.

W roku 2013 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku przeprowadził pomiary hałasu drogowego w 10 miejscowościach województwa podlaskiego. W czterech (Suchowola, Łomża, Augustów i Hajnówka) wyznaczano poziomy długookresowe LDWN i LN, mające zastosowanie przy prowadzeniu polityki ochrony przed hałasem, natomiast w pozostałych (w Wasilkowie, Zambrowie, Czyżewie, Raczkach, Białymstoku i Grabówce) wykonywano tzw. pomiary krótkookresowe L_{aeq} i L_{aeqN} (w odniesieniu do jednej doby) mających zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska

W przypadku badań w celu określenia wskaźników długookresowych długość pomiarów wyniosła 4 doby w dni powszednie i 2 doby podczas weekendu, w 1 punkcie pomiarowym, a w przypadku badań w celu określenia wartości wskaźników L_{AeqD} oraz L_{AeqN} odbyły się raz w roku - w ciągu 1 doby w każdym z punktów. Podczas każdych badań rejestrowane były warunki atmosferyczne, a także wartości parametrów ruchu.

Tabela 9

Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu na powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. Nr 120, poz. 826) z późn. zm.

L p.	Przeznaczenie terenu	Dopuszczalny poziom hałasu wyrażony równoważonym poziomem dźwięku A w dB			
		Drogi lub linie kolejowe		Pozostałe obiekty i grupy źródeł hałasu	
		<i>pora dnia – przedział czasu odniesienia a równy 8 godzinom</i>	<i>pora nocy – przedział czasu odniesienia a równy 8 godzinom</i>	<i>pora dnia - przedział czasu odniesienia a równy 8 godzinom</i>	<i>pora nocy – przedział czasu odniesienia a równy 1 godzinie</i>
1.	a) Obszary A ochrony uzdrowiskowej b) Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
2.	a) Tereny wypoczynkowo – rekreacyjne poza miastem b) Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej c) Tereny zabudowy związanej ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży	61	56	45	40
3.	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej innej niż zamieszkania zbiorowego b) Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami rzemieślniczymi c) Tereny zabudowy zagrodowej	65	56	55	45

4.	Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. Mieszkańców ze zwartą zabudową mieszkaniową i koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych, usługowych.	68	60	55	45
----	--	----	----	----	----

Na terenie gminy nie przeprowadzono badań hałasu drogowego. W powyższym opracowaniu nie przedstawiono wspomnianych badań, ponieważ natężenie hałasu w miejscowościach będzie miało rozbieżne wartości ze względu na różne uwarunkowania i charakter gminy

2.11 PEM

Wyróżniamy dwa rodzaje źródeł pól elektromagnetycznych w środowisku: naturalne (promieniowanie Ziemi czy Słońca) oraz sztuczne (np. urządzenia elektryczne).

Głównym źródłem sztucznie wytwarzanych pól elektromagnetycznych w środowisku są elektroenergetyczne linie wysokiego napięcia oraz instalacje radiokomunikacyjne, takie jak: stacje bazowe radiokomunikacji ruchomej (w tym telefonii komórkowej) i stacje nadające programy radiowe i telewizyjne.

Linie i stacje elektroenergetyczne są źródłami pól o częstotliwości 50 Hz, natomiast urządzenia radiokomunikacyjne wytwarzają pola o częstotliwościach od około 0,1 MHz do około 100 GHz.

Najbardziej rozpowszechnionym rodzajem obiektów radiokomunikacyjnych są stacje bazowe telefonii komórkowych. Według wyszukiwarki stacji bazowych telefonii komórkowej GSM i UMTS (btsearch.pl) na terenie gminy Poświętne zlokalizowane są 2 stacje bazowe telefonii komórkowej, sieci : PLUS i AREO 2.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska definiuje pola elektromagnetyczne jako pola elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwościach z zakresu od 0 Hz do 300 GHz, a ochrona przed nimi polega na utrzymaniu poziomów tych pól poniżej wartości dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach, a także zmniejszanie poziomów co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane.

WIOŚ został ustawowo zobowiązany do okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (art. 123 P.o.ś.) oraz do prowadzenia, aktualizowanego corocznie, rejestru zawierającego informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (art. 124 P.o.ś.).

Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz. U. 2008, Nr 221, poz. 1645), które określiło zakres i sposób prowadzenia przez wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska badań poziomów PEM weszło w życie z dniem 1 stycznia 2008 roku i nałożyło obowiązek wykonywania pomiarów pól elektromagnetycznych na terenie poszczególnych województw w 135 ppk w ciągu 3 lat pomiarowych po 45 w każdym roku.

W roku 2013 na terenie gminy Poświętne przeprowadzane zostały badania natężenia promieniowania elektromagnetycznego. Badanie miało miejsce 26.03.2013 w godzinach 11:20-13:20. Punktem monitoringowym był parking koło Urzędu Gminy Poświętne. W wyniku badań stwierdzono brak przekroczeń dopuszczalnych norm natężenia. Wyniki wykazały 1,7% dopuszczalnej wartości natężenia promieniowania

Linie i stacje elektroenergetyczne nie powodują istotnego, negatywnego oddziaływania na środowisko, gdyż natężenia pól elektrycznego i magnetycznego szybko maleją wraz ze wzrostem odległości od linii elektroenergetycznych, a stacje elektroenergetyczne budowane są zwykle na otwartych terenach i poza ogrodzonymi, niedostępnymi dla ludności obszarami stacji, nie występują pola elektromagnetyczne o wartościach zbliżonych do dopuszczalnych.

Źródłami PEM istotnymi z punktu widzenia ochrony środowiska są stacje bazowe telefonii komórkowych, ze względu na powszechność ich występowania. Wyniki badań w otoczeniu typowych stacji bazowych telefonii komórkowej GSM wykazują, że pola elektromagnetyczne o wartościach granicznych występują nie dalej niż kilkadziesiąt metrów od samych anten, na wysokości ich zainstalowania. Pomiary prowadzone w ostatnich latach w otoczeniu stacji bazowych nie wykazują przekroczeń wartości dopuszczalnych.

Przeprowadzone badania nie wykazały przekroczeń wartości dopuszczalnej, wynoszącej 7 V/m dla badanych częstotliwości, a tym samym nie wyznaczono jakichkolwiek terenów do zamieszczenia w rejestrze zawierającym informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów PEM w środowisku.

2.12 Odpady

Zbiórką odpadów komunalnych na terenie gminy Poświętne zajmuje się Przedsiębiorstwo usługowo-Asenizacyjne ASTWA Sp.z.o.o z Białegostoku.

Tabela 10 Rodzaj i ilości odpadów komunalnych zebranych w roku 2013

Lp	Wielkość gospodarstwa domowego	Wysokość miesięcznej stawki	
		Brak selektywnej zbiórki	Przy selektywnej zbiórce
1	Do 2 osób	25	15
2	Od 3 do 5 osób	45	30
3	6 i więcej osób	60	40

Odpady odbierane są od 753 właścicieli nieruchomości. W roku 2013 z terenu gminy zebrano 231,5 Mg zmieszanych odpadów komunalnych (o kodzie 20 03 01) . Odpady następnie są przekazywane do ZPiUO w Czerwonym Borze Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Spz.o.o. W Zambrowie

Tabela 11 Rodzaj i ilości odpadów komunalnych zebranych w roku 2013

Lp	Kod odebranych odpadów komunalnych	Rodzaj odebranych odpadów komunalnych	Masa odebranych odpadów komunalnych (Mg)	Nazwa i adres instalacji, do której zostały przekazane odpady komunalne
1	150106	Zmieszane odpady opakowaniowe	27,3	Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych Hryniewicze (Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowo- Produkcyjne LECH Sp.z.o.o
2	20 01 99	Inne nie wymienione frakcje zbierane w sposób selektywny	0,1	Centrum Innowacyjnej Gospodarki Odpadami w Studziankach
3	15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	1,1,	IWO Janusz Adamczyk Brańsk
4	15 01 07	Opakowania ze szkła	0,2	

Źródło: Na podstawie informacji uzyskanych w Urzędzie Gminy w Poświętnem

Łączna masa odpadów biodegradowalnych zebranych selektywnie z terenu gminy wynosi 0,6 Mg.

Odpady w ilości 29,4 Mg zostało przekazanych do recyklingu. Były to:

- zmieszane odpady opakowaniowe – 27,3 Mg
- opakowania z papieru i tektury – 0,6 Mg
- opakowania tworzyw sztucznych – 1,1 Mg
- opakowania ze szkła – 0,2 Mg

- inne wymienione frakcje zbierane w sposób selektywny - 0,2 Mg

W roku 2013 osiągnięto 13,8 % wskaźnik recyklingu następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła

Odpady komunalne ulegające biodegradacji przekazywane są następującym podmiotom:

- Opakowania z papieru i tektury – IWO Janusz Adamczyk Brańsk oraz Stora Enso Poland s.A Zakład Odzysku i Przerobu Surowców Wtórnych Nr 1 Białystok.

2.13 Obszary cenne przyrodniczo

1442,5 ha gminy Poświętne leży na terenie NATURA 2000. W ramach obszarów wchodzą:

Ostoja w Dolinie Górnej Narwi PLH 200010

Opis terenu

Obszar obejmuje dolinę Narwi na odcinku od zapory wodnej w Bondarach do Suraża, z przylegającym do niej kompleksem stawowym, zasilanym w wodę z systemu rzeczki Lizy (dopływu Narwi), usytuowanym w pobliżu Suraża. Koryto Narwi ma tu naturalny charakter, z meandrami i starorzeczami, jej dolina ma 0,3-3,0 kmszerokości. Większość powierzchni doliny zajmują zbiorowiska szuwarowe, których występowanie uzależnione jest od corocznych wylewów rzeki. Dominują tu turzycowiska i szuwały mannowe, a wokół starorzeczy -trzciniowiska. Wzdłuż rzeki występują zakrzewienia i zadrzewienia wierzbowe; lasy pokrywają niewielką część doliny. Około 60% obszaru jest użytkowane rolniczo (przeważają pastwiska i łąki kośne). Usytuowany koło Suraża kompleks "Stawów Pietkowskich" sąsiaduje od zachodu i południa z rozległymi lasami mieszanymi i liściastymi, od północy i wschodu z doliną Narwi. Stawy są silnie zarośnięte roślinnością szuwarową.

Jakość i znaczenie

Dolina Górnej Narwi jest jedną z najlepiej zachowanych w Polsce dolin rzecznych i stanowi, obok Bagien Biebrzańskich, jeden z największych obszarów mokradeł środkowoeuropejskich. Kształtowane przez regularne wylewy rzeki, są one uznawane za siedliska o największej różnorodności biologicznej w strefie klimatu umiarkowanego. Występuje tu 13 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG oraz 12 gatunków zwierząt z Załącznika II tej Dyrektywy

Dolina Górnej Narwi PLB 200007

Opis obszaru

Obszar obejmuje dolinę Narwi na odcinku od zapory wodnej w Bondarach do Suraża, z przylegającym do niej kompleksem stawowym, zasilanym w wodę z systemu rzeczki Lizy (dopływu Narwi), usytuowanym w pobliżu Suraża. Koryto Narwi ma tu naturalny charakter, z meandrami i starorzeczami, jej dolina ma 0,3-3,0 km szerokości. Większość powierzchni doliny zajmują zbiorowiska szuwarowe, których występowanie uzależnione jest od corocznych wylewów rzeki.

Dominują tu turzycowiska i szuwały mannowe, a wokół starorzeczy - trzcinowiska. Wzdłuż rzeki występują zakrzewienia i zadrzewienia wierzbowe; lasy pokrywają niewielką część doliny. Około 60% obszaru jest użytkowane rolniczo (przeważają pastwiska i łąki kośne). Usytuowany koło Suraża kompleks "Stawów Pietkowskich" sąsiaduje od zachodu i południa z rozległymi lasami mieszanymi i liściastymi, od północy i wschodu z doliną Narwi. Stawy są silnie zarośnięte roślinnością szuwarową.

Jakość i znaczenie

Ostoja ptasia o randze europejskiej E 30. Występują co najmniej 34 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Rady 79/409/EWG, 16 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). W okresie lęgowym obszar zasiedla: cyranka 10%-16% populacji krajowej (C3), krwawodziób 9-11% populacji krajowej (C3), co najmniej 7% populacji krajowej (C6) błotniaka łąkowego, 4%-5,5% populacji krajowej rycyka (C3) oraz co najmniej 1% populacji krajowej (C3 i C6) następujących gatunków ptaków: błotniak stawowy, cietrzew (PCK), derkacz, dubelt (PCK), kropiatka, rybitwa czarna, sowa błotna (PCK), świerszczak, zielonka (PCK); w stosunkowo wysokim zagęszczeniu (C7) występuje wodniczka (PCK);

III Analiza SWOT

W rozdziale tym przedstawione zostaną :

- Mocne strony, czyli zaznaczające się zjawiska i procesy pozytywne dla perspektywnego rozwoju, które należy kontynuować i wzmacniać.
- Słabe strony, czyli zjawiska i procesy ograniczające możliwości rozwojowe, które należy zmniejszać i niwelować.
- Szanse wynikające z naturalnych warunków przyrodniczych, a także z wyjątkowej sytuacji, jaką stwarza dla poprawy stanu środowiska możliwość korzystania ze środków funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.
- Zagrożenia wynikające z warunków fizjograficznych, klimatycznych a także zaznaczającej się degradacji środowiska naturalnego poprzez postępującą degradację i niewystarczające środki finansowe na zatrzymanie tego procesu.

Czynniki wewnętrzne –Mocne strony

- 1) Niskie stężenie zanieczyszczeń powietrza.
- 2) Brak podmiotów gospodarczych o dużej uciążliwości dla środowiska.
- 3) Brak uciążliwych dróg „przelotowych” i krajowych, brak uciążliwości z tym związanych –mały hałas.
- 4) Stopniowa rozbudowa kanalizacji sanitarnej.
- 5) Dbłość gminy o prawidłową gospodarkę odpadami.
- 6) Niski stopień zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi.
- 7) Dobra jakość gleb sprzyjająca rozwojowi rolnictwa ekologicznego.
- 8) Brak przemysłowych wysypisk odpadów
 - 9) Nieagresywna dla środowiska gospodarka rolna
 - 10) Tereny i obiekty pod inwestycje
 - 11) Tendencje rozwojowe gminy w kierunku turystyki
 - 12) Niski stopień zanieczyszczenia o charakterze toksycznym
 - 13) Występowanie obszarów chronionych
 - 14) Bliskie położenie miasta wojewódzkiego
 - 15) Dobry układ komunikacyjny

Słabe strony

- 1) Zbyt niski stopień skanalizowania gminy
- 2) Brak sprawnego systemu segregacji odpadów stałych.
- 3) Dysproporcje w rozwoju sieci kanalizacyjnej i wodociągowej
- 4) Niewystarczające środki finansowe w stosunku do potrzeb na infrastrukturę służącą ochronie środowiska.
- 5) Ciągłe zbyt duża ilość gospodarstw domowych ogrzewanych węglem kamiennym.
- 6) Niepełny zakres monitoringu (brak pomiaru stopnia zanieczyszczenia powietrza w CO₂, CO, SO₂, NO₂, brak pomiarów natężenia hałasu).
- 7) Brak monitoringu wód podziemnych przeprowadzanego przez WIOŚ
- 8) Brak 100 % podłączenia mieszkańców gminy do sieci wodociągowej
- 9) Niski poziom uprzemysłowienia gminy
- 10) Ukryte bezrobocie wśród mieszkańców
- 11) Zbyt niskie zainteresowanie inwestorów z zewnątrz
- 12) Brak alternatywnych rozwiązań dla rolników i ich rodzin, którzy decydują się na zbycie swoich gospodarstw
- 13) Zbyt niski budżet samorządu na inwestycje
- 14) Odływ młodzieży z terenu gminy

Czynniki zewnętrzne- Szanse

- 1) Rozwój rolnictwa ekologicznego jako jeden z kierunków rozwoju województwa zawarty w „Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego”.
- 2) Istnienie Ustawy wspierającej rozwój rolnictwa ekologicznego.
- 3) Preferencje dla podmiotów chcących inwestować w rozwój turystyki i rolnictwa ekologicznego.

Zagrożenia

- 1) Zła koniunktura dla rolnictwa szczególnie ekologicznego
- 2) Zbyt mała opłacalność rolnictwa ekologicznego
 - 3) Skomplikowane procedury ubiegania się o środki pomocowe
 - 4) Niskie tempo rozwoju gospodarczego
 - 5) Brak aktywnych form w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy
 - 6) Tendencje do ograniczania roli samorządu terytorialnego w decydowaniu o swoich sprawach

7) Wzrost zjawiska ubożenia ekonomicznego społeczeństwa

IV Cele i kierunki działań ekologicznych

Misja Programu jest spójna z Programami wyższego szczebla: programem wojewódzkim i programem powiatowym

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY POŚWIĘTNE PRZY POPRAWIE I PROMOCJI ŚRODOWISKA NATURALNEGO

Program będzie realizowany przez cele długoterminowe, nazywane dalej priorytetami oraz przez cele krótkoterminowe (szczegółowe) w ramach każdego z celów długoterminowych.

Biorąc pod uwagę powyższe kryteria sformułowano następujące cele ekologiczne:

I ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO (PA)

Cel długoterminowy:

Kontynuacja działań związanych z poprawą jakości powietrza.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Wdrażanie i realizacja założeń Programów służących ochronie powietrza.
- 2) Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych.
 - Ograniczenie niskiej emisji,
 - Modernizacja kotłowni,
 - Zmiana systemu ogrzewania na bardziej efektywny ekologicznie i energetycznie, w tym wymiana ogrzewania węglowego na gazowe, olejowe lub inne bardziej ekologiczne,
 - Termomodernizacja budynków,
 - Kontrola zakładów emitujących zanieczyszczenia do powietrza,
 - Przebudowa, modernizacja/ poprawa stanu technicznego dróg,

GOSPODARKA WODNA (W)

Cel długoterminowy:

Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych oraz ochrona jakości wód podziemnych i racjonalizacja ich wykorzystania.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Zapewnienie dobrej jakości wody pitnej.
 - modernizacja i rozbudowa systemów poboru i uzdatniania wody,

- budowa nowych oraz modernizacja istniejących sieci wodociągowych,
- informowanie społeczeństwa o jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi i wykorzystywanej w kąpieliskach.

2) Racjonalizacja gospodarowania zasobami wód

- minimalizacja strat wody na przesyle wody wodociągowej,
- eliminacja nieuzasadnionego wykorzystania wód podziemnych na cele przemysłowe oraz wprowadzanie zamkniętych obiegów wody w przemyśle oraz wodooszczędnych technologii,
- analiza wielkości zasobów dyspozycyjnych pod kątem reglamentacji uprawnień do korzystania ze środowiska (ograniczenie poboru wód dla przemysłu i rolnictwa),
- doskonalenie monitoringu sieci wodociągowej pod względem ilościowym,
- przestrzeganie zasad poboru wód podziemnych zgodnie z zasobami dyspozycyjnymi.

3) Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych

- budowa, rozbudowa i modernizacja komunalnych oczyszczalni ścieków oraz systemu kanalizacji,
- budowa kanalizacji deszczowej,
- budowa oczyszczalni przydomowych tam, gdzie brak będzie kanalizacji w okresie perspektywicznym,
- ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków, ograniczenie spływu zanieczyszczeń powierzchniowych z rolnictwa przez wyposażenie w zbiorniki na gnojowice i płyty obornikowe i stosowanie Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej oraz racjonalne dawkowanie i przestrzeganie agrometeorologicznych terminów stosowania nawozów sztucznych i środków ochrony roślin(szkolenia),
- ustanowienie obszarów ochronnych dla GZWP,
- wspieranie rolnictwa ekologicznego,
- prowadzenie monitoringu wód podziemnych i powierzchniowych.

4) Zwiększenie retencji w zlewniach oraz zapobieganie suszy i skutkom wezbrań powodziowych

- realizacja zwiększenia lesistości,
- **OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU (OP)**

Cel długoterminowy:

Zachowanie, odtworzenie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej na różnych poziomach organizacji: na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), gatunkowym oraz ponadgatunkowym (ekosystemowym) oraz georóżnorodności.

Cele krótkoterminowe:

1) Poglębianie i udostępnianie wiedzy o zasobach przyrodniczych gminy

- kontynuowanie inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Natura 2000,

- promocja walorów przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Natura 2000,

2) Wzmocnienie monitoringu wody przeznaczonej do spożycia

- uporządkowanie kwestii planowania przestrzennego i wprowadzenie zapisów dotyczących ochrony przyrody do dokumentów planistycznych gmin i powiatu,

- opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000,

- systematyczne wykonywanie ocen oddziaływania na środowisko dla inwestycji mogących niekorzystnie oddziaływać na przedmiot ochrony na obszarach Natura 2000.

3) Zachowanie lub odtworzenie właściwej struktury i stanu ekosystemów

- wzbogacenie składu gatunkowego sztucznych odnowień leśnych w kierunku zgodności z siedliskiem,

4) Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej na obszarach wiejskich.

- szkolenia i wsparcie rolników we wdrażaniu programów rolno- środowiskowych,

- szkolenia i wsparcie rolników we wdrażaniu rolnictwa ekologicznego

OCHRONA PRZED HAŁASEM (H)**Cel długoterminowy:**

Zmniejszenie zagrożenia poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów.

Cele krótkoterminowe:

1) Rozpoznanie i ocena stopnia narażenia mieszkańców gminy na ponadnormatywny hałas

- monitoring hałasu komunikacyjnego,

2) Eliminacja narażenia mieszkańców na hałas

- remont nawierzchni dotychczasowych odcinków dróg,

- opracowanie i wdrożenie zasad organizacji ruchu sprzyjających obniżeniu emisji hałasu do środowiska,

- V PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE (PEM)**Cel długoterminowy:**

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi.

Cel krótkoterminowy:

Utrzymanie poziomów promieniowania elektromagnetycznego poniżej wartości dopuszczalnych.

VI ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII (OZE)

Cel długoterminowy:

Ograniczanie zużycia energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Cel krótkoterminowy:

Zwiększenie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii

- termomodernizacja budynków,
- modernizacja układów technologicznych skutkująca zmniejszeniem zużycia materiałów, wody lub energii.

VII EKSPLOATACJA SUROWCÓW NATURALNYCH (SN)

Cel długoterminowy:

Zrównoważona gospodarka zasobami naturalnymi.

Cel krótkoterminowy:

Ograniczenie presji wywieranej na środowisko podczas prowadzenia prac geologicznych i eksploatacji kopalin

- eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalin,
- wzmocnienie ochrony niezagospodarowanych złóż kopalin w procesie planowania przestrzennego.

VIII GLEBY I ICH ZANIECZYSZCZENIA (GL)

Cel długoterminowy:

Ochrona powierzchni ziemi.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Zagospodarowanie powierzchni ziemi zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju
 - rozpowszechnienie dobrych praktyk rolnych i leśnych, zgodnych z zasadami rozwoju zrównoważonego,
 - przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno- błotnych przez czynniki antropogeniczne,
 - zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, przywracając im funkcję przyrodniczą, rekreacyjną lub rolniczą.
- 2) Wskazanie obszarów zanieczyszczonych i ich rekultywacja
 - rozpoznanie obszarów zanieczyszczonych,
 - rekultywacja rozpoznanych obszarów.

IX EDUKACJA EKOLOGICZNA (EE)

Cel długoterminowy:

Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców zakresie ochrony powietrza i właściwej gospodarki odpadami
 - działania promocyjne i edukacyjne w odniesieniu do możliwości wykorzystania innych alternatywnych źródeł energii,
 - działania promocyjne i edukacyjne w odniesieniu do uświadamiania mieszkańcom zagrożenia jakie stanowi spalanie odpadów w piecach domowych,
 - edukacja w zakresie odpowiedniego postępowania z odpadami komunalnymi,
 - działania promocyjne i edukacyjne w odniesieniu do kształtowania pozytywnych postaw mieszkańców w zakresie poszanowania energii.
- 2) Oszczędność wody oraz jej ochrona jako wynik większej świadomości ekologicznej

propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody przez działania edukacyjno-promocyjne,

 - podnoszenie świadomości w zakresie negatywnego wpływu na jakość wód nieprawidłowej gospodarki ściekowej w domostwach i gospodarstwach rolnych.
- 3) Wzrost świadomości ekologicznej w obrębie pozostałych elementów środowiska
 - szkolenia dla rolników z zakresu właściwego nawożenia, promocji rolnictwa ekologicznego, stosowania dobrych praktyk.

– V Instrumenty realizacji Programu**5.1. Prawne instrumenty realizacji programu**

Do tej grupy instrumentów zalicza się wszelkiego rodzaju akty prawne, które wprowadzają:

- normy o charakterze ogólnym (przepisy odnoszące się do zarządzania środowiskiem, monitoringu itp.)
- normy szczegółowe, dotyczące ochrony poszczególnych komponentów środowiska (np., jakości powietrza, normy emisji zanieczyszczeń ze ścieków, techniczno - ekologiczne, hałasu itp.).

W związku z wstąpieniem Polski do UE w maju 2004 r., Polska jest zobowiązana do dostosowania krajowych przepisów prawnych do prawa obowiązującego w UE. Polska jest w

trakcie procesu dostosowywania prawodawstwa do wymogów stawianych w UE. Podejmując jakiegokolwiek działania rozwojowe na szczeblu gminy, należy uwzględnić zarówno aktualne przepisy polskiego prawa ochrony środowiska jak i wymagania i standardy, do których Polska dąży - jako członek Unii.

5.2. Instrumenty oddziaływania społecznego

Do grupy tej należą wszystkie narzędzia, które kształtują świadomość proekologiczną ludzi, grup społecznych, narodów, a także te narzędzia, które są przejawem tej świadomości.

Wszystkie te instrumenty razem wzięte powinny służyć uspołecznieniu realizacji Programu Ochrony Środowiska, Do instrumentów tych należą:

- edukacja i propaganda ekologiczna,
- negocjacje, umowy, porozumienia,
- formy nacisku bezpośredniego i bezpośrednie inicjatywy społeczne,
- instrumenty lobbystyczne,
- narzędzia usługowe.

Podstawowe znaczenie w realizacji Programu Ochrony Środowiska ma prawo i dostęp do informacji. Ustawa z 27. 04 .2001 r. Prawo ochrony środowiska – tekst jednolity z 2014 r. Dz. U. Z 2013 poz. 1232 gwarantuje to prawo. Mając zapewnione prawo i dostęp do informacji, kluczową sprawą staje się edukacja i propaganda ekologiczna. Poziom stan świadomości społecznej i gotowość jednostek i grup społecznych do uczestnictwa w realizacji programu decydują o jego sukcesie.

Negocjacje są jednym z najważniejszych instrumentów demokratyzacji życia i jednocześnie metodą przygotowania i podejmowania decyzji. W Polsce techniki negocjacyjne dopiero od niedawna znajdują zastosowanie i są doceniane jako narzędzie przy tworzeniu ustaleń zagospodarowania przestrzennego, ustalaniu lokalizacji inwestycji itp.

Narzędzia nacisku bezpośredniego, to różnego rodzaju petycje, manifestacje, protesty. Jeśli poparte są rzetelną wiedzą i wspólną świadomością ekologiczną ludzi biorących w nich udział, mogą być instrumentem, przy pomocy, którego zwrócona zostanie uwaga na poważne zagrożenie środowiska. Bezpośrednia inicjatywa społeczna, to nic innego jak krótkotrwałe włączenie się lokalnych społeczności do rozwiązywania określonego problemu.

Narzędzia lobbystyczne, to grupy nacisku, tworzenie programów i inicjatyw itp. zapewniające działania władz dla realizacji określonych celów.

Działania komplementarne oznaczają na ogół działanie organizacji pozarządowych o charakterze uzupełniającym do istniejących procedur programów itp. Mogą to być narady, publikowanie własnych raportów, wykonywanie własnych ocen oddziaływania na środowisko itp.

Narzędzia usługowe, to głównie prowadzenie centrów informacyjnych, uruchamianie zielonych telefonów, udostępnianie wszystkich publicznych rejestrów z dziedziny ochrony środowiska w formie elektronicznej bazy danych.

Zadaniem władz administracyjnych gminy jest dołożenie wszelkich starań, aby konsultacje społeczne dotyczące projektów aktów normatywnych, programów i polityk oraz decyzji, obejmowały jak najszerszy krąg potencjalnie zainteresowanych osób, organizacji i instytucji.

W celu powiadomienia wszystkich zainteresowanych wykorzystać należy strony internetowe oraz elektroniczne listy adresowe.

5.3 Instrumenty ekonomiczne

Głównym celem instrumentów ekonomicznych powinno być inspirowanie podmiotów gospodarczych do oszczędnego korzystania z zasobów i walorów środowiska. Instrumenty ekonomiczne stanowią pośrednie narzędzie oddziaływania na podmioty gospodarcze, wpływając na ich wyniki finansowe. Do podstawowych instrumentów regulacji pośredniej stanu ochrony środowiska zalicza się:

- opłaty za korzystanie ze środowiska np. eksploatacja cennych złóż
- opłaty za ilościową degradację środowiska np. przeznaczenie na cele nierolnicze gruntów rolnych
- opłaty za zanieczyszczenie środowiska np. emisja gazów i pyłów do powietrza atmosferycznego
- podatki ekologiczne na emisję do środowiska szkodliwych substancji lub za używanie obciążających środowisko dóbr
- kary pieniężne za nieprzestrzeganie norm emisji i koncentracji zanieczyszczeń oraz innych regulacji prawnych
- ubezpieczenia ekologiczne

- systemy depozytowe na dobra szczególnie uciążliwe w fazie poprodukcyjnej od dóbr konsumpcyjnych
- opłaty użytkowe za korzystanie z publicznych urządzeń technicznych ochrony środowiska np. opłaty za wywóz śmieci
- zachęty podatkowe
- zastawy ekologiczne dla zabezpieczenia realizacji zobowiązań ekologicznych przez podmioty gospodarcze
- rynek zbywalnych uprawnień do emisji zanieczyszczeń.

Instrumenty ekonomiczne zastosowane łącznie z instrumentami prawnymi stanowią wysoce skuteczne i efektywne narzędzie realizacji polityki ekologicznej państwa.

5.4. Źródła finansowania zadań

Realizacja zadań Programu ochrony środowiska wymaga zabezpieczenia i uzyskania środków budżetowych jak i pozabudżetowych. Wdrażanie Programu powinno być możliwe między innymi dzięki stworzeniu sprawnego systemu finansowania ochrony środowiska, w którym podstawowymi źródłami finansowania są fundusze ekologiczne, programy pomocowe, środki własne inwestorów oraz budżet gminy

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, który jest największą instytucją finansującą przedsięwzięcia ochrony środowiska w Polsce. Celem działalności NFOŚiGW jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska. Do priorytetowych programów przewidzianych do finansowania na 2008 r. należy ochrona:

- ~ - wód i gospodarka wodna,
- ~ - powierzchni ziemi, gospodarowanie odpadami,
- ~ - zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska
- ~ - powietrza,
- ~ - przyrody i krajobrazu oraz kształtowanie postaw ekologicznych.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska w Białymstoku

.Lista priorytetowych programów Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i

Gospodarki Wodnej

I PRIORYTETY POLITYKI EKOLOGICZNEJ

1. Wspieranie przedsięwzięć, które objęte zostały dofinansowaniem z funduszy Unii Europejskiej, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
2. Wspomaganie przedsięwzięć prowadzących do wypełnienia postanowień traktatu akcesyjnego z obszaru środowiska a niedofinansowywanych środkami UE.

II. PRIORYTETY DZIEDZINOWE

1. Ochrona wód

- Budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków oraz sieci kanalizacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych.
- Budowa i modernizacja oczyszczalni/podczyszczalni ścieków przemysłowych.
- Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach o rozproszonej zabudowie, gdzie budowa sieci kanalizacyjnych byłaby nieuzasadniona ekonomicznie.

2. Gospodarka wodna

Budowa i modernizacja urządzeń wodnych zwiększających bezpieczeństwo przeciwpowodziowe i zabezpieczenie brzegów cieków przed erozją zagrażającą infrastrukturze terenów przyległych.

Budowa i modernizacja zbiorników małej retencji, ze szczególnym uwzględnieniem ujętych w Programie małej retencji województwa podlaskiego.

Budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody oraz zbiorowych systemów dostarczania wody, realizowanych łącznie z systemami odbioru ścieków.

Realizacja zadań związanych z wdrożeniem dyrektywy powodziowej.

Likwidacja skutków klęsk żywiołowych w obiektach infrastruktury technicznej, powstałych głównie na skutek przejścia fali powodziowej, służąca ochronie p. powodziowej oraz ochronie mienia (drogi, zabudowania).

Wykorzystanie energii wodnej do celów małej energetyki wodnej.

3. Ochrona atmosfery

Działania zapobiegające zmianom klimatu poprzez:

- ograniczenie niskiej emisji w szczególności na terenach miejskich, uzdrowiskowych, parków narodowych i krajobrazowych,
- energetyczne wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, w tym produkcji biopaliw,
- instalowanie urządzeń ograniczających emisję pyłów i gazów,
- zmniejszenie zużycia energii cieplnej i elektrycznej w tym zadania związane z termomodernizacją budynków użyteczności publicznej i modernizacją oświetlenia ulic.

4.Ochrona powierzchni ziemi

- Wspieranie systemów zagospodarowania odpadów ze szczególnym uwzględnieniem selektywnej zbiórki odpadów, odzysku i recyklingu surowców wtórnych.
- Przedsięwzięcia związane z usuwaniem i unieszkodliwianiem azbestu.
- Rekultywacja zamkniętych składowisk i wysypisk odpadów.

5.Ochrona przyrody

- Zachowanie różnorodności biologicznej poprzez działania związane z wdrożeniem i funkcjonowaniem obszarów Natura 2000, w tym dofinansowanie planów ochrony obszarów Natura 2000.
- Wspieranie przedsięwzięć w zakresie czynnej ochrony fauny, grzybów i flory objętych ochroną.

6.Edukacja ekologiczna

- Konkursy, olimpiady i inne imprezy upowszechniające wiedzę ekologiczną o zasięgu wojewódzkim.
- Dofinansowanie programów edukacyjnych i ich realizacji.

7.Monitoring

- Wspieranie zadań państwowego monitoringu środowiska.

8.Ekspertyzy i prace naukowo – badawcze

- Ekspertyzy i prace naukowo – badawcze realizowane na potrzeby administracji rządowej i samorządu dotyczące ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

9.Przeciwdziałanie i likwidacja zagrożeń środowiska

- ± Zapobieganie lub usuwanie skutków zanieczyszczenia środowiska w przypadku gdy nie można ustalić podmiotu za nie odpowiedzialnego, albo bezskuteczności egzekucji wobec niego, jak

również w przypadku konieczności natychmiastowego podjęcia tych działań z uwagi na zagrożenie dla środowiska lub zaistnienie nieodwracalnych szkód w środowisku.

Bank Ochrony Środowiska S.A., który istnieje od 1991 roku. BOŚ jest uniwersalnym bankiem komercyjnym, specjalizującym się w finansowaniu przedsięwzięć służących ochronie środowiska i współpracuje z organizacjami zajmującymi się finansowaniem ochrony środowiska, tj. NFOŚiGW, WFOŚiGW oraz innymi funduszami pomocowymi. Bank współfinansuje szerokie spektrum zadań z zakresu: ochrony wody i gospodarki wodnej, ochrony atmosfery, ochrony powierzchni ziemi.

EkoFundusz, którego zadaniem jest dofinansowanie przedsięwzięć w dziedzinie ochrony środowiska, które mają nie tylko istotne znaczenie w skali regionu czy kraju, ale także wpływają na osiągnięcie celów ekologicznych uznanych za priorytetowe przez społeczność międzynarodową w skali europejskiej, a nawet światowej. EkoFundusz wyklucza możliwość dofinansowania przedsięwzięć, których celem jest rozwiązywanie jedynie lokalnych problemów. Zadaniem EkoFunduszu jest ponadto ułatwienie transferu na polski rynek najlepszych technologii, a także stymulowanie rozwoju polskiego przemysłu ochrony środowiska.

Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych działającego na podstawie ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z dnia 22 lutego 1995 r.). Fundusz ten przeznacza środki finansowe na ochronę, rekultywację i poprawę jakości gruntów rolnych oraz na wypłatę odszkodowań przewidzianych ustawą.

Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014 - 2020

OŚ PRIORYTETOWA III NOWOCZESNA INFRASTRUKTURA TRANS PORTOWA

Oś priorytetowa III obejmuje swoim zakresem interwencji cele tematyczne 4 i 7, priorytety inwestycyjne:

4.5 promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygujących;

7. zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T

UZASADNIENIE

Miasta (szczególnie te największe) i ich obszary funkcjonalne są siłą sprawczą kształtowania

konkurencyjności regionów i całego kraju. Odgrywają one również istotną rolę w stymulowaniu rozwoju gospodarczego, naukowego i społecznego w skali mikro, mezo i makro. Wzmocnienie miast wojewódzkich Polski Wschodniej i ich obszarów funkcjonalnych w zakresie nowoczesnej infrastruktury transportowej jest jednym z czynników wpływających na jakość życia, wizerunek makroregionu oraz jego możliwości rozwojowe. W dłuższej perspektywie rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportowej przyczyni się do zwiększenia mobilności zawodowej i przestrzennej mieszkańców, a tym samym wpłynie na poprawę dostępności rynków pracy, nauki i usług.

Jednocześnie mając na uwadze fakt, że realizacja inwestycji wspierających rozwój nowoczesnej infrastruktury transportowej przyczynia się do poprawy środowiska i jakości życia mieszkańców oraz zwiększa możliwości rozwojowe makroregionu, w ramach osi priorytetowej III udostępnione zostaną środki na realizację inwestycji w zakresie tworzenia nowych bądź rozbudowy istniejących ekologicznych sieci transportu miejskiego oraz poprawy układów transportowych pięciu miast wojewódzkich, to jest Białegostoku, Kielc, Lublina, Olsztyna i Rzeszowa wraz z ich obszarami funkcjonalnymi lub obszarami realizacji ZIT ww. miast wojewódzkich.

Jednocześnie w ramach osi wspierane będą projekty z zakresu budowy bądź przebudowy szczególnie istotnych odcinków dróg w obrębie miast wojewódzkich Polski Wschodniej i ich obszarów funkcjonalnych lub obszarów realizacji ZIT ww. miast. Wsparcie przeznaczone zostanie na przebudowę istniejącej sieci drogowo-ulicznej, budowę obwodnic wewnętrznych oraz budowę/przebudowę odcinków dróg służących połączeniu u układu drogowego w mieście z siecią dróg poza jego obszarem.

Program LIFE 2014-2020

Program LIFE to kontynuacja realizowanego w okresie 2007-2013 programu LIFE+. Jest to jedyny instrument dedykowany wyłącznie środowisku i zapewniający środki finansowe na jego ochronę. Komisja Europejska zaproponowała, aby w perspektywie 2014-2020 budżet programu wyniósł 3,2 miliarda euro. Oprócz większych niż do tej pory nakładów finansowych Komisja obiecuje również zwiększenie elastyczności i uproszczenie zasad.

W nowym okresie finansowania w ramach LIFE wyróżnione zostały dwa podprogramy dedykowane: podprogram na rzecz środowiska i podprogram na rzecz klimatu. Priorytety LIFE obejmują: obszary Natura 2000, woda, odpady i powietrze, a duży nacisk kładziony będzie na projekty komplementarne z innymi projektami unijnymi i krajowymi instrumentami finansowymi oraz większą skalą terytorialną.

Beneficjentami programu mogą być:

- przedsiębiorcy
- administracja publiczna
- organizacje pozarządowe

Program na rzecz środowiska będzie wspierać działania w następujących dziedzinach:

- ŚRODOWISKO I EFEKTYWNOŚĆ WYKORZYSTANIA ZASOBÓW – innowacyjne rozwiązania w zakresie lepszego wdrażania polityki w dziedzinie środowiska i integracji celów związanych z ochroną środowiska w innych sektorach
- RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNA – opracowanie najlepszych praktyk służących powstrzymaniu utraty różnorodności biologicznej i przywróceniu usług ekosystemowych, z zachowaniem głównego celu, jakim jest wspieranie sieci Natura 2000, szczególnie poprzez zintegrowane projekty zgodne z traktowanymi priorytetowo ramowymi programami działania państw członkowskich
- ZARZĄDZANIE W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA I INFORMACJA – propagowanie wymiany wiedzy, rozpowszechnianie najlepszych praktyk, działanie na rzecz lepszego przestrzegania przepisów oraz kampanie na rzecz podnoszenia świadomości społecznej

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020

Celem programu jest: Wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów i przyjaznej środowisku oraz sprzyjającej spójności terytorialnej i społecznej

Cel główny PO IŚ wynika z jednego z trzech priorytetów Strategii Europa 2020 jest

wzrost zrównoważony rozumiany jako wspieranie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej, w której cele środowiskowe są dopełnione działaniami na rzecz spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. Priorytet ten został oparty na równowadze oraz wzajemnym uzupełnianiu się

działań w trzech podstawowych obszarach:

- czystej i efektywnej energii, w tym efektywności energetycznej, ograniczeniu emisji gazów cieplarnianych, rozwoju energii ze źródeł odnawialnych oraz integracji i poprawy funkcjonowania europejskiego rynku energii;
- adaptacji do zmian klimatu oraz efektywnego korzystania z zasobów, wzmocnieniu odporności

systemów gospodarczych na zagrożenia związane z klimatem oraz zwiększeniu możliwości zapobiegania zagrożeniom (zwłaszcza zagrożeniom naturalnym) i reagowania na nie;

-konkurencyjności, w tym wnoszeniu istotnego wkładu w utrzymanie przez UE prowadzenia na światowym rynku technologii przyjaznych środowisku, zapewniając jednocześnie efektywne korzystanie z zasobów i usuwając przeszkody w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych

OŚ PRIORYTETOWA I: Zmniejszenie emisyjności gospodarki

W obrębie osi priorytetowej I. zaplanowano wsparcie wybranych priorytetów inwestycyjnych celu tematycznego 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach. Koncentracja interwencji w ramach jednej osi zapewni spójność w realizacji działań powiązanych ze sobą i silniej przyczyni się do osiągnięcia sformułowanych celów związanych z podniesieniem efektywności energetycznej oraz rozwojem odnawialnych źródeł energii. Sprzyjające realizacji sformułowanych celów będą działania wynikające z przygotowanych przez samorządy planów gospodarki niskoemisyjnej, obejmujących takie zagadnienia jak przeciwdziałanie zmianom klimatu, poprawa jakości powietrza na obszarach, na których odnotowano przekroczenia standardów jakości powietrza i realizowane są programy ochrony powietrza, zaopatrzenie w energię i jej zużycie oraz zapewnienie bezpieczeństwa zasilania, promowanie „czystego” transportu miejskiego uwzględniającego rosnące potrzeby mobilności mieszkańców miast i ich obszarów funkcjonalnych.

Taka integracja działań w jednej osi priorytetowej, w połączeniu z działaniami w pozostałych osiach priorytetowych (w szczególności osiami II. oraz III., częściowo również IV.) przyczyni się do lepszej realizacji celów zrównoważonego gospodarowania zasobami, poprawy stanu środowiska oraz zapewnienia gospodarce bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię.

OŚ PRIORYTETOWA II: Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu

W ramach osi II. połączono priorytety inwestycyjne z dwóch celów tematycznych 5. i 6.,

tj. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem oraz Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami. Integracja w jednej osi działań infrastrukturalnych i innych działań pro środowiskowych, w tym związanych z adaptacją do zmian klimatu, zapewni spójność planowania i wdrażania projektów, a przez to przyczyni się to do lepszego osiągania założonych celów niż miałyby to miejsce w przypadku odrębnych osi priorytetowych. Koncentracja interwencji w ramach jednej osi finansowanej z Funduszu Spójności zapewni ponadto elastyczność w realizacji powiązanych ze

sobą działań zmierzających do osiągnięcia celów określonych dla ww. celów tematycznych.

Działania w ramach osi będą koncentrować się na rozwoju infrastruktury w zakresie gospodarki odpadami i wodno-ściekowej, przeciwdziałaniu spadku różnorodności biologicznej, zwiększeniu możliwości zapobiegania zagrożeniom naturalnym oraz wzmocnieniu odporności na zagrożenia związane z negatywnymi efektami zmian klimatu. Motywacją do podejmowania działań na rzecz lepszego wykorzystania zasobów jest z jednej strony ich efekt gospodarczy, z drugiej strony zaś poprawa jakości życia ludzi dzięki zapewnieniu lepszego stanu środowiska. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu są zagadnieniami horyzontalnymi i nie powinny być rozpatrywane w oderwaniu od pozostałych obszarów interwencji Programu. Niezwykle istotny wpływ na poprawę stanu środowiska będą miały również działania realizowane w ramach innych osi Programu, np. dla poprawy jakości powietrza kluczowe znaczenie będą miały działania związane z ograniczeniem niskiej emisji (podejmowane w ramach I. osi priorytetowej) oraz wsparcie dla transportu przyjaznego środowisku (podejmowane w III. oraz częściowo IV. Osi)

OŚ PRIORYTETOWA III:

Rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej dla środowiska i ważnej w skali europejskiej

W ramach osi III. połączono wybrane priorytety inwestycyjne z celów tematycznych 4. i 7., tj. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach oraz Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych. Koncentracja wsparcia w tym obszarze w jednej osi priorytetowej finansowanej w całości z FS (sieci TEN-T, transport przyjazny środowisku) zapewni spójność oraz elastyczność w realizacji działań powiązanych ze sobą, choć zmierzających do osiągnięcia rezultatów z różnych celów tematycznych. Ponadto integracja w jednej osi działań transportowych zapewni spójność planowania i wdrażania projektów transportowych (w tym monitorowania postępu rzeczowego ich realizacji), a przez to przyczyni się do lepszego osiągania założonych celów, niż miałyby to miejsce w przypadku oddzielnych osi dla poszczególnych gałęzi transportu. Koncentracja działań z różnych celów tematycznych przyczyni się do realizacji celu na poziomie osi związanego z poprawą dostępności terytorialnej kraju i zmniejszenia negatywnego wpływu transportu na stan środowiska naturalnego. Działania podejmowane w ramach danej osi służyć będą również realizacji celów określonych dla osi I. dotyczącej gospodarki niskoemisyjnej

PRIORYTETOWA VI: Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego

Oś priorytetowa VI. została ograniczona do jednego priorytetu inwestycyjnego celu tematycznego

6. Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami,, niemniej stanowi integralne uzupełnienie całościowej interwencji podejmowane w obrębie tego celu, dedykowanego szeroko pojętym zasobom (nie tylko środowiskowym, ale również kulturowym). Zrównoważony rozwój zakłada wspieranie efektywnego wykorzystania zasobów zarówno naturalnych, jak i będących wynikiem działalności człowieka, poprzez swoją wartość stanowiących dziedzictwo dla przyszłych pokoleń

Szczególne miejsce zajmuje tu dziedzictwo kulturowe, zarówno materialne, jak i niematerialne, które taktowane jest kompleksowo, jako integralny element szeroko pojętych zasobów, których efektywne wykorzystanie przynosi wymierne korzyści środowiskowe oraz gospodarcze. Dziedzictwo kulturowe oraz zasoby kultury są ważnym czynnikiem postaw kreatywnych w społeczeństwie, może wpływać na wspieranie działań innowacyjnych wynikających ze zwiększonych kompetencji kulturowych, a tym samym pozytywnie oddziaływać na rozwój gospodarczy. Jednocześnie istotnie wpływa m.in. na zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i osiedleńczej regionów, determinuje rozwój turystyki, tworzy rynek pracy, kreuje przemysły kultury, a także współokreśla funkcje metropolitalne miast w układach ekonomicznym i przestrzennym.

Dziedzictwo kulturowe należy więc widzieć w szerokim kontekście czynników wspierających rozwój zrównoważony, tak z uwagi na konieczność zachowania i rozwoju jego tkanki materialnej, komplementarnej wobec dziedzictwa naturalnego i przyrodniczego oraz w kontekście związków kultury z celami rozwoju ekonomicznego i społecznego, do których wnosi znaczący wkład.

VI. Wskaźniki monitorowania

Wskaźniki monitorowania można podzielić na 3 grupy:

Wskaźniki produktu - opisujące rozmiar podejmowanych przedsięwzięć w ramach danego projektu, na przykład liczba zamkniętych dzikich wysypisk.

Wskaźniki rezultatu - związane z bezpośrednimi i natychmiastowymi efektami przedsięwzięcia (projektu). Informują one o zmianach, jakie nastąpiły tuż po wdrożeniu danego przedsięwzięcia. Efekty bezpośrednie mogą być mierzone wartościowo i ilościowo, w tym ilość zutylizowanych odpadów.

Wskaźniki oddziaływania - opisujące efekty odległe w czasie lub efekty pośrednie nie ograniczające się do korzyści beneficjentów (korzyści zewnętrzne). Pomiar tego typu efektów

pośrednich jest tylko częściowo możliwy na wybranych przykładach, dających się zidentyfikować i zmierzyć. Całość efektów pośrednich może nie być jednoznacznie określona, może być jednak szacowana, np. % zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska

Wskaźniki monitorowania projektowanych przedsięwzięć powinny być realne, trafnie dobrane, mierzalne - umożliwiające porównania, wiarygodne i dostępne. Na przykładzie monitorowania działań będzie możliwe tworzenie warsztatu oceny oddziaływania na środowisko. Stworzenie w miarę pełnego indeksu wskaźników monitorowania projektów może stanowić podstawę do określenia monitorowania całego Programu. Powinny być projektowanych przedsięwzięć powinny mieć wpływ na korekty układu priorytetów, opartych na diagnozie stanu istniejącego.

Lista oczekiwanych wskaźników monitoringu:

- liczba zlikwidowanych dzikich wysypisk
- liczba zmodernizowanych oczyszczalni ścieków
- liczba nowych przyzagrodowych oczyszczalni ścieków
- % zmniejszenia zanieczyszczenia atmosferycznego
- % wzrost świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży
- % wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa dorosłego
- wzrost wielkości terenów chronionych – w ha
- liczba nowopowstałych gospodarstw ekologicznych
- liczba nowopowstałych przedsiębiorstw ekologicznych
- liczba zmodernizowanych kotłowni
- liczba zmodernizowanych kotłowni z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii
- wzrost wielkości terenów leśnych – w ha
- liczba nowopowstałych zbiorników retencyjnych
- liczba wdrożonych programów rolno – środowiskowych